

SERIKALI YA MAPINDUZI ZANZIBAR
WIZARA YA VIJANA, UTAMADUNI, SANAA NA
MICHEZO.

RASIMU YA SERA YA MICHEZO

OKTOBA, 2018

YALIYOMO

MAELEZO YA MHE. WAZIRI.....	i-v
------------------------------------	------------

SEHEMU YA KWANZA

1.0 MAELEZO KWA UJUMLA.....	1
1.1 Utangulizi.....	1
1.2 Historia Fupi ya Michezo Zanzibar.....	3
1.3 Hali ya Michezo nchini.....	8
1.4 Sababu za Kufanyiwa Mapitio Sera ya Michezo ya Mwaka 2007.....	12
1.5 Uhusiano wa Michezo na Mipango ya Maendeleo.....	13
1.5.1 Dira ya Maendeleo ya 2020.....	13
1.5.2 Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini Zanzibar.....	14

SEHEMU YA PILI

2.0 MAANA, FALSAFA, DIRA, MADHUMUNI NA MALENGO YA	15
2.1 Maana ya Michezo.....	15
2.2 Misingi ya Michezo.....	15
2.3 Dira.....	16
2.4 Dhamira.....	16
2.5 Lengo Kuu.....	16
2.6 Malengo Mahsusi.....	17

SEHEMU YA TATU

3.0 MAENEO YA SERA YA MICHEZO.....	19
3.1 Michezo Amani, Utulivu na Usalama.....	19
3.2 Michezo na Uzalendo.....	20
3.3 Miundombinu ya Michezo.....	21
3.4 Uongozi na Utawala.....	22
3.5 Michezo kwa Wote.....	23
3.6 Michezo ya Watu Wenye Ulemavu.....	25

3.7	Michezo ya Watu Wenye Mahitaji.....	26
3.8	Wanawake na Michezo.....	27
3.9	Uteuzi wa Wachezaji wa Mafunzo kwa Viongozi.....	28
3.10	Michezo ya kulipwa.....	30
3.11	Zanzibar na Mashirikisho ya Michezo.....	31
3.12	Timu zinzowakilisha Taifa.....	33
3.13	Kinga, Tiba na Sayansi ya Tiba.....	34
3.14	Kukinga Madawa ya kuongeza nguvu Michezoni.....	35
3.15	Kukinga na kupiga vita matumizi ya madawa ya kulevya.....	37
3.16	Kuwaenzi na kuwatunza wanamichezo.....	38
3.17	Bima Michezoni.....	39
3.18	Makumbusho ya Michezo.....	40
3.19	Udhamini wa Michezo	41
3.20	Ufadhili wa Michezo.....	42
3.21	Uchangiaji Fedha katika Michezo.....	43
3.22	Michezo na Utamaduni.....	45
3.23	Michezo na Utalii	46
3.24	Michezo na Habari katika muelekeo wa Kitaifa, kikanda na Kimataifa.....	47
3.25	Michezo na Mazingira	48
3.26	Michezo na Siasa.....	49
3.27	Utatuzi wa Migogoro Katika Michezo.....	50
3.28	Uendeshaji wa Vilabu na Michezo.....	52

SEHEMU YA NNE

4.0	USHIRIKISHAJI NA UENDESHAJI WA SHUGHULI ZA MICHEZO.....	54
4.1	Wizara inayosimamia Michezo.....	54
4.2	Wizara inayosimamia Vijana.....	54
4.3	Wizara inayosimamia Utamaduni.....	55
4.4	Baraza la Taifa la Michezo Zanzibar.....	55
4.5	Vyama vya Michezo	56
4.6	Vilabu vya Michezo	57

4.7	Wizara inayosimamia Elimu	58
4.8	Wizara inayosimamia Habari.....	58
4.9	Wizara inayosimamia Utalii.....	59
4.10	Wizara inayosimamia Tawala za Mikoa.....	59
4.11	Mkoa.....	60
4.12	Wilaya.....	60
4.13	Shehia.....	60
4.14	Wizara inayosimamia Vyombo vya Ulinzi na Usalama.....	61
4.15	Wizara inayosimamia Afya.....	62
4.16	Wizara inayosimamia Biashara.....	62
4.17	Wizara inayosimamia Viwanda.....	62
4.18	Wizara inayosimamia Fedha.....	63
4.19	Wizara inayosimamia Ardhi.....	63
4.20	Wizara inayosimamia Miundombinu.....	63
4.21	Idara na Mashirika ya Serikali.....	63
4.22	Taasisi za Dini.....	64
4.23	Sekta Binafsi.....	65

SEHEMU YA TANO

5.0	MFUMO WA UFUATILIAJI NA TATHMINI WA SERA YA MICHEZO...	67
5.1	Utekelezaji wa Sera.....	67
5.2	Ufuatiliaji na Tathmini.....	67
5.3	Taratibu za kufanya Mapitio ya Sera.....	68

MAELEZO YA MHESHIMIWA WAZIRI

Utayarishaji wa Sera ya Michezo ya mwaka 2018 unatokana na hatua iliyochukuliwa ya kufanya mapitio ya Sera ya Michezo ya 2008. Baada ya kuona kuna haja ya kufanya hivyo, kutokana na kupita kipindi kirefu tangu kutayarishwa na kutumika kwa Sera ya Michezo ya 2008 bila ya kufanyiwa tathmini ya utekelezaji wake. Pia, kuwepo kwa kasi ndogo ya ukuaji wa Michezo nchini pamoja na changamoto mbali mbali zilizoikabili Sekta ya Michezo. Sambamba na sababu hizo, Serikali imeona kuna haja ya kuinua uchumi na ustawi wa jamii kwa kuimarisha shughuli za michezo zikiwa ni miongoni mwa juhudi za kupambana na umaskini nchini, Sera hii imechambua kwa kina changamoto, fursa na kutoa tamko juu ya utekelezaji wake pamoja na kuweka mikakati ya kuhakikisha utekelezaji huo.

Utekelezaji wa Sera ya Michezo ya 2018 ni mfululizo wa hatua za Serikali ya Mapinduzi Zanzibar kutekeleza kwa vitendo nadharia ya mabadiliko ya michezo juu ya ukuaji wa michezo nchini kwa mtazamo wa ushindani wa kimataifa ili kuweza kuchangia maendeleo yake. Ni mategemeo ya Serikali kwamba katika kipindi cha utekelezaji wa Sera hii taasisi zinazosimamia michezo na vyama vya michezo vitawaelimisha watu wote na vilabu juu ya umuhimu wa kushiriki michezo kwa lengo la kuinua hali za maisha ya wananchi, kuleta mshikamano, utulivu, na kujenga afya bora.

Katika kuhakikisha utekelezaji wa Sera ya Michezo ya 2018 unafanikiwa, Wizara itaandaa Mpango wa Utekelezaji na Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini ya Sera hii, kwa lengo la kutoa mwongozo na kuweka utaratibu maalumu utakaobainisha utekelezaji wa shughuli zilizopangwa na hatua itakayofikiwa kwa kipindi kinachohusika. Wizara itafanya juhudi katika kusimamia vyombo pamoja na taasisi

zinazoshughulikia michezo na kuhakikisha kuwa wadau wote wa michezo wanashirikishwa ili kila muhusika aweze kutekeleza wajibu wake jambo litakalosaidia kupata mafanikio katika kutekeleza Sera hii.

Hivyo, tunatoa wito kwa wadau wote wa michezo kushirikiana na Serikali kwa karibu na umakini zaidi ili kutekeleza kwa ufanisi Sera ya Michezo ya Zanzibar. Wizara inategemea kuwa, Baraza la Taifa la Michezo Zanzibar litasimamia ipasavyo utekelezaji wa Sera hii katika kuhakikisha vyama vya michezo vinafuata taratibu za michezo kwa mujibu wa Mipango Mikuu ya Maendeleo ya nchi, Sera, Sheria na Kanuni mbali mbali za michezo za kitaifa na kimataifa na kufanya michezo kuwa sekta iliyopiga hatua katika kuinua maisha ya wananchi.

Mwisho, tunatoa shukurani zetu za dhati kwa taasisi na wadau wa michezo waliochangia kwa njia moja au nyengine katika kufanikisha utayarishaji wa Sera ya Michezo ya 2018. Shukrani maalumu tunatoa kwa uongozi na wadau wa michezo wa Kitaifa, Wizara za Serikali, Vyombo vya Ulinzi na Usalama Zanzibar na Tanzania Bara, Ofisi za Mikoa na Wilaya, Vyama vya Michezo, Asasi za Kiraia na Kidini, Jumuiya za Wazazi, Vyama vya Siasa na wengineo kwa ushirikiano na michango yao kuanzia hatua ya awali ya kutathmini utekelezaji wa Sera ya Michezo ya 2008 hadi kupatikana kwa Sera ya Michezo ya 2018.

Mhe.....

***Waziri wa Vijana, Utamaduni Sanaa na Michezo,
Zanzibar.***

SEHEMU YA KWANZA

1.0 MAELEZO KWA UJUMLA

1.1 UTANGULIZI.

Zanzibar ni mjumuiko wa visiwa viwili vya Unguja na Pemba katika mwambao wa Afrika Mashariki ambavyo vimezungukwa na visiwa vidogo vidogo vipatavyo 51. Kisiwa cha Unguja kina urefu wa kilomita 85 (maili 50) na upana wa kilomita 30 (mail 19), kisiwa hiki kina eneo la kilomita za mraba 1666. Kwa upande wa kisiwa cha Pemba kina urefu wa kilomita 68 na upana wa kilomita 23. Kisiwa hiki kina eneo la kilomita za mraba 1537. Kisiwa cha Pemba kinasifika kwa kuwa na maeneo yenye majabali, milima na miinuko mikubwa kwa upande wa Kusini, Magharibi na kidogo kwa upande wa Mashariki.

Kihistoria, hapa Zanzibar michezo ilianza zamani tokea miaka ya 1875 kufuatia ziara za manawari za waingereza, wajerumani na hata za kutoka sweeden. Michezo ilishika kasi zaidi kwenye miaka ya 1879, 1888, 1898, kabla ya vita vikuu vya dunia 1914-1918, baada ya vita vikuu vya dunia na miaka ya 1926-1942 wakati wa kipindi cha Ukoloni. Kabla ya Mapinduzi ya Matukufu ya mwaka 1964 na baada ya Mapinduzi michezo iliendelea kuimarika katika visiwa vya Unguja na Pemba ambapo vilabu mbali mbali vilianzishwa vya wageni na wenyeji na michezo mbali mbali ilichezwa ikiwemo Mpira wa Miguu, Mpira wa Magongo, Kriketi, Mpira wa Meza, Mpira wa Vinyoya, Riadha, Mbio za Punda na Farasi, Mchezo wa Ngombe, Karata na Bao pamoja na michezo mengine.

Kati ya michezo hii kuna michezo iliyorithiwa hapa Zanzibar kutoka nchi za nje. Michezo hiyo imepata umaarufu na imeongeza hamasa, ari, ushawishi na inapendwa sana na wananchi. Miongoni mwa michezo hiyo ni Mpira wa

Miguu, Riadha na Mpira wa Mikono. Michezo hii ilipelekea kuundwa kwa vilabu na timu mbalimbali Unguja na Pemba zikiwemo za wenyeji, wazungu, wahindi, wakomoro na waarabu.

Zanzibar michezo ina umuhimu wake kwani ilichangia katika harakati za ukombozi kwa kuwakusanya pamoja wananchi wa zanzibar na hatimae kufanikisha Mapinduzi Matukufu ya mwaka 1964. Hivi sasa Michezo inatumika kama burudani, kuimarisha afya, mashindano, ajira pamoja na kuleta amani na utulivu na upendo katika jamii ya wazanzibari na wageni.

Michezo pia ina umuhimu mkubwa katika maendeleo ya uchumi na jamii. Hii inatokana na mapato ya wachezaji, vilabu na kodi zinazokusanywa katika viwanja vya michezo, kwa upande mwingine michezo hutumika kama ni kiungo muhimu cha kuleta amani na utangamano baina ya mataifa. Katika jamii zote michezo ni burudani kubwa kwa wananchi na huleta msisimko wakati wa mashindano. Barani Afrika michezo inasaidia sana kuleta umoja na mshikamano, kujenga afya ya jamii na huchangia uchumi, ajira, pamoja na kuleta mashirikiano baina ya nchi na nchi.

Serikali ya Zanzibar inatambua umuhimu wa michezo na imeweka Wizara ya inayoshughulikia maendeleo ya michezo. Vile vile, limeundwa Baraza la Taifa la Michezo ambalo linalosimamia mambo yote ya michezo pamoja na kuimarisha shughuli za michezo kwenye skuli na vyuo kupitia Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Amali. Katika kuendeleza na kudhibiti sekta hii ya Michezo Serikali imeweka Sera, Sheria na Kanuni za michezo.

Sheria na Kanuni hizo zinaruhusu vyama na vilabu vya michezo mbali mbali kuanzishwa. Hata hivyo, changamoto kadhaa zimejitokeza katika uendeshaji

wa vyama na vilabu, uwekaji wa miundombinu bora ya michezo pamoja uvamizi wa maeeneo ya michezo, upatikanaji utaalamu unaohitajika kwa makocha na viongozi, ushirikishwaji wa michezo kwa wote, utatuzi wa migogoro ya michezo pamoja na kufuatwa kwa sheria na matakwa ya mashirika ya kikanda na kimataifa yanayosimamia michezo.

Sera ya michezo ya mwaka 2007 imefanyiwa mapitio mwaka 2018 ili iende sambamba na mahitaji ya sasa ya kijamii, kiuchumi na mabadiliko ya teknolojia ya sekta ya michezo duniani. Mapitio hayo ya sera yanazingatia maoni ya wadau wa michezo na wananchi juu ya namna bora ya kuendeleza michezo hapa Zanzibar.

Sera hii ya michezo inatoa dira, matamko na mikakati ya utekelezaji, inafafanua wajibu wa washiriki mbali mbali pamoja na kuainisha mfumo wa ufuatiliaji na tathmini kama ilivyoelekezwa na Tume ya Mipango Zanzibar ili kuhakikisha lengo la kukuza na kuendeleza michezo Zanzibar linafikiwa.

1.2 HISTORIA FUPI YA MICHEZO ZANZIBAR

Visiwa vya Zanzibar vina historia kubwa ya michezo tokea miaka ya 1875-1879, hii ilitokana na ziara za manawari za waingereza, wajerumani na hata za wa sweeden pamoja na kufunguliwa kwa makampuni mbalimbali. Kwa kipindi cha miaka ya 1879 – 1897 manuwari zinapokuja huwa zinacheza michezo mbali mbali ikiwemo mpira wa miguu, kriketi na mpira wa magongo.

Timu na vilabu vingi kwa wakati huo vilikuwa ni vya wageni kwa mfano timu ilioundwa mwaka 1879 na kampuni ya “Eastern Telegraph Company - ETC” na mwaka 1882 iliundwa “English Club” ambapo michezo iliyokuwa ikichezwa

kwa wakati huo ni mpira wa miguu, kriketi na mpira wa magongo pamoja na michezo ya ndani (Indoors Games) ikiwemo “billiards” kwa sasa unajulikana kwa jina la “pool table” na “darts”. Baada ya kuendelea kwa michezo hii “English Club” ilibadilishwa jina na kujulikana “Mnazi Mmoja Sports Club”.

Kwa upande wa mchezo wa riadha katika tarehe 19/12/1894 ilikuja Manuwari ya H. M. S. –“Blonde” Unguja na kufanyika kwa mchezo wa kwanza wa riadha kwenye uwanja wa Maisara wakati huo ulikuwa unaitwa Uwanja wa “Coopers”. Vile vile, mchezo wa kriketi ulianza kucheza Unguja tarehe 24 Septemba 1875 baina ya wafanyakazi wa manuwari mbili za kigeni ambazo ni “H.M.S London Vs H.M.S Undaunted”. Aidha, Mchezo wa mbio za baskeli ulianza kwa mashindano yaliotayarishwa tarehe 6 septemba 1919. Michezo mengine ni “Golf” mpira wa meza, mpira wa vinyoya, mpira wa wavu hii pia ilichezwa na wageni wakiwemo wazungu na wahindi.

Wazee wetu wa zamani walikuwa wakiwaiga wachezaji hawa wa kigeni walipokuwa wanacheza mpira wa miguu, kriketi, mpira wa vinyoya na “golf” hasa kutokana na kuwahusudu wachezaji hao wa kizungu na kihindi hivyo, waliweza kujifundisha michezo hiyo.

Kwa upande wa Zanzibar historia inaoonesha kuwa timu za mpira wa miguu, ziliundwa mwaka 1898 kwa upande wa kisiwa cha Unguja , Miongoni mwa Timu za mwanzo za Mpira wa miguu ni U.M.C.A na timu ya “Government school” “kiungani College boys” kidutani na “New Generation” baada ya kumalizika vita vikuu vya dunia mwanzoni mwa mwaka 1922 timu ya “United Services Sports Club” na “New king” pia timu mbali mbali za kijamii ziliundwa kama za Wahindi, Magowa, Ithnashiri, klabu ya waarabu na klabu ya

Wakomoro ambao walikuwa wakicheza mbali ya mpira wa miguu walikuwa pia wanacheza mpira wa magongo na kriketi.

Mwaka 1942 na kuendelea vilianzishwa vilabu vya Mpira wa miguu vya mitaani kama Malindi, Vikokotoni, kikwajuni, Ujamaa, Mwembeladu, Usawa na venginevyo. Vilabu hivi vilipata misaada kutoka kwa wazee wa Mitaa na wanachama wenyewe. Vilabu hivi kwa sasa vimepoteza sifa zake kutokana na sababu mbali mbali ikiwemo kukosa fedha za kuvieendesha.

Mchezo wa riadha hapa Zanzibar ulianzishwa rasmi baina ya tarehe 21 na 26 septemba 1931. Vilabu vilivoshiriki kwenye mashindano ya Riadha kwa wakati huo ni “Police sports Club”, “Government School Sports Club”, “Dole School Sports Club”, “Agakhan Sports Club”, “Comorian Sports Club”, “Bohora Sports Club”, “English Club”, “Arab Sports Club” na wengineo.

Kabla na mara Baada ya Mapinduzi ya Zanzibar, michezo ya Riadha kila mwaka ilikuwa ikichezwa kwenye uwanja wa Mnazi mmoja ambapo yalishirikisha timu za skuli mbali mbali.

Timu za kriketi za Unguja zilianza kuundwa baada ya vita vikuu vya Dunia (1914 -1918) yaani 1920. Timu za wakati huo zilikuwa za kijamii zaidi kama Wahindu, Magowa, Waarab, Wakomoro na Mnazi mmoja Sports Club. Mchezo wa mbingo za Baskeli kwa wenyeji inasemekana katika mwaka 1930 vijana walifanya mashindano wenyewe wakati wa usiku siku za mbaamwezi usiku yakianza Mikunguni kupitia njia ya Mndo, Binguni na kurudi Mikunguni.

Kwa upande wa kisiwa cha Pemba timu za mchezo wa mpira wa miguu zilianza baada ya kumalizika vita vikuu vya dunia (1914 -1918) hivo 1920 kwa wakati

huo timu zilizokuwa zikicheza ni za Wilaya ambapo Serikali ilisaidia vifaa na gharama za kutengeneza viwanja. Kwa wakati huo pia michezo ya mpira wa magongo, kriketi na “lawn Tennis” pia ilikuwa ikichezwa. Kisiwa cha Pemba baina ya miaka ya 1926 -1930 mchezo wa mpira wa miguu ukichezwa sana Wete, Chake na Mkoani. Vile vile, kulikuwa na Timu ya “Pemba combine” ambayo mwaka 1932 ilicheza kwenye mashindano ya “District Crofton Cup”.

Kabla ya Mapinduzi Matukufu kisiwa cha Pemba kilikuwa na jumla ya timu 7 ambazo ni Barghashi, Cosmopolita, Coast, Polisi (Wete), Lion, Chake United (Chake) na Tamasha (Mkoani). Baada ya Mapinduzi ya mwaka 1964 kisiwa cha Pemba timu za mpira wa miguu zilioongezeka kama vile Jamhuri, mwenge, Wete Stars, Polisi, (Wete) Chipukizi, Muungano, Segere (Chake) Tamasha na Pindua (Mkoani). Mpira wa magongo ulianza kucheza 1930 katika kisiwa cha Pemba ambapo walianza wageni na baadae kwenye miaka ya 1940 na 1960 wenyeji nao walishiriki kwenye mashindano kwa kutumia timu za Wilaya na Idara za Serikali.

Kwa upande wa udhibiti na utawala wa viwanja vya michezo, mwaka 1929 ilipitishwa “Decree” nambari saba ambapo iliipa uwezo Bodi ya Michezo wa uangalizi na udhibiti wa Uwanja wa Mnazi mmoja na mwaka 1949 kiwanja cha “Seyyid Khalifa Ground” kilijengwa ambacho sasa kinajulikana kiwanja cha Mao-Zedong.

Historia ya Uongozi wa Michezo ilianza mwaka 1926 kisiwani Unguja, Serikali ya kikoloni ilimteuwa ofisa maalum kusimamia michezo ambae alipewa cheo cha “Sports Supervisor”. Aidha, mwaka 1929 kiliundwa chama cha Michezo (The Zanzibar Sports Association) na Bodi ya Michezo (The Zanzibar Sports Control Board). Kwa upande wa kisiwa cha Pemba mwaka 1940 kiliundwa chama cha “Pemba Sports Association”.

Kwa upande wa michezo ya asili kama mchezo wa Ng'ombe ambao uliingizwa na wareno karne ya 16 na 17 umekuwa ni mchezo maarufu sana kisiwani Pemba hasa maeneo ya Kangagani, Chwale, Pujini, Michenzani, Mtambwe na Mchanga mdogo. Michezo wa karata na bao ulianza zamani sana hapa Zanzibar ambapo michezo hii huchezwa wakati wa jioni na usiku kwenye mitaa mbali mbali na hatimae kuwa na mashindano maalum baina ya mitaa na mpaka Wilaya kwa Wilaya. Michezo mengine midogo midogo kama dhumna, drafti na keramu ilichezwa sana kwenye mikusanyiko ya jamii mbali hapa Zanzibar. Kwa upande wa watoto nao walikuwa na michezo yao kama vile nage, ukuti, hadifundo, manyama, kinyuki kipenya kipenya, foliti, gololi, nasaka mke wangu, kinyuri na mengineyo ilitumika sana kuwakusanya watoto wa mtaa husika kuweza kucheza na hatimae kuwapa burudani.

Mara tu baada ya Mapinduzi matukufu ya Januari 1964, Serikal ilitoa msukumo maalumu katika Sekta ya Michezo. Katika kutekeleza azma hiyo hatua kadhaa zilichukuliwa ikiwemo michezo kuwekewa taasisi maalumu za kusimamia. Kuanzia mwaka 1964 hadi 1966 shughuli zote za michezo ziliwekwa chini ya Wizara ya Elimu na Mila, Mwaka 1967 hadi 1975 zilihamishiwa Umoja wa Vijana wa Chama cha Afro-Shirazi.

Mwaka 1977, Serikali iliunda Wizara ya Mila, Utamaduni na Michezo, ambayo ndani yake iliundwa Idara ya Michezo. Wakati huo kulikuwa na Baraza la Michezo, lakini kuwepo kwake hakukuwa katika misingi ya kisheria katika mwaka 1983, Wizara ya Mila, Utamaduni na Michezo iliunganishwa na Wizara ya Habari, Utangazaji na Televisheni na kuundwa Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo. Pia mwaka huo huo Serikali ilipitisha Sheria ya Baraza la Taifa la Michezo.

Kufuatia kuundwa kwa Baraza la Taifa la Michezo, vyama mbali mbali vya michezo viliundwa na hatimaye kusajiliwa na Mrajisi wa Vyama vya Michezo. Kufikia mwaka 2004, Sera ya Taifa ya Michezo ilitayarishwa na kuanza kutekelezwa ambapo mwaka 2007 ilifanyiwa mapitio ili kuendana na mahitaji ya wakati ule. Mwaka 2010, iliundwa Wizara ya Habari, Utamaduni, Utalii na Michezo ambayo ilikusudia kuiweka michezo pamoja na sekta zilizomo katika Wizara kwa ajili ya kuitangaza, kukuza na kuendeleza kupitia Habari, Utamaduni na Utalii pamoja kupitishwa sheria namba 5 ya ya Baraza la Taifa la Michezo Zanzibar mwaka 2010. Mwaka 2018 iliundwa Wizara ya Vijana, Utamaduni, Sanaa na Michezo ili kusimamia maendeleo ya michezo.

Mwaka 1970 kilijengwa kiwanja cha Amaan na mwaka 1992 kilijengwa kiwanja cha Gombani. Mbali na viwanja hivi kulikuwa na viwanja vya wazi kwenye maeneo mbalimbali ya Unguja na Pemba ambayo yalikuwa yanatumika kwa michezo mbali mbali.

1.3 HALI YA MICHEZO NCHINI

1.3.1 VYAMA VYA MICHEZO

Tangu kupitishwa na kutumika kwa Sera ya Michezo ya mwaka 2007 hadi kufikia mwaka 2018 Zanzibar imekuwa na jumla vyama vya michezo 36 ambayo vimesajiliwa kisheria na Mrajisi wa Michezo na kutambulika rasmi kitaifa. Matokeo ya utafiti yanaonesha kuwa asilimia 42.3 ya vyama vya michezo vinapatikana katika Wilaya moja ya Mjini – Unguja hii inaonyesha kuwa michezo mingi inachezwa Wilaya ya Mjini tu. Pia Wilaya nyingi za Unguja na Pemba zinaonesha kuwa na idadi ndogo ya vyama vya michezo hali inayopelekea kuwa michezo kati ya asilimia 3.8 na 7.6. Hii ina maana kwamba eneo la mjini Unguja ndio lenye aina

nyingi ya michezo kutokana na kuwepo kwa vyama husika maeneo ya mijini, pamoja na upatikanaji wa miundombinu na vifaa vya michezo, ikichangiwa na mwamko wa wananchi wanaoishi maeneo ya mjini. Hivyo, kukosekana kwa uwiano wa michezo kiwilaya kunasababisha kutokuwepo kwa vuguvugu la mashindano ya ndani ya aina zote za michezo kwa kukosekana kwa washiriki na washindani, jambo ambalo linapelekea kuzorota kwa maendeleo ya michezo kwa kutowapatia fursa wananchi kuchagua michezo waipendayo.

1.3.2 UONGOZI NA UTAWALA WA MICHEZO

Viongozi wa michezo kwenye vyama, vilabu na timu za michezo wanahitajika kuwa na uzalendo, taaluma, maarifa, bidii, nidhamu pamoja na umakini. Kwa hali sasa viongozi wengi wa vyama na vilabu vya michezo mingi wanakosa uzalendo, taaluma za uongozi pamoja na utawala wa fani husika ya michezo. Vile vile, mfumo wa upatikanaji wa viongozi wa vyama vya michezo, vilabu na timu bado hauko vizuri hali inayopelekea kudumaza maendeleo ya michezo husika.

1.3.3 MAFUNZO KWA MAKOCHA NA WAAMUZI WA MICHEZO

Zanzibar inakabiliwa na tatizo kubwa la makocha na waamuzi kukosa mafunzo kwa michezo mbali mbali. Tathmini iliopo ni kuwa ukiondowa vyama vya mpira wa miguu, mpira wa pete na mpira wa kikapu ambavyo vina makocha na waamuzi wenye taaluma lakini vyama vyengine vya michezo vina tatizo kubwa la kupata makocha na waamuzi wenye taaluma inayotosha vigezo viliopo.

1.3.4 VILABU VYA MICHEZO

Miaka 1942 Zanzibar ilianzisha vilabu vya michezo vingi kwa kutumia majina ya mitaa na hata viongozi, wanachama na washabiki wa mtaa husika walikuwa na moyo na ari ya kutowa misaada mbali mbali kuendesha vilabu hivo.

Vilabu hivi vya mitaani na vya kiraia viliendelea vizuri baada ya Mapinduzi 1964 mpaka kufikia miaka ya 2000 vilipoteza muelekeo kutokana na sababu mbali mbali ikiwemo wanamichezo wengi kujishughulisha na siasa pamoja na kukosa viongozi wenye uzalendo pamoja na rasimali fedha za kueendesha vilabu hivo.

Kutokana na hali hiyo vilabu vilivoshika nafasi kwa sasa ni vile vyenye ufadhili wa watu binafsi ambao mara nyingi unakuwa ni wa mpito pamoja vilabu ambavyo vina mnasaba na Serikali. Hali hii inaashiria kuporomoka kwa sekta ya michezo kutokana na vilabu vingi vya kijamii kukosa kushiriki ipasavyo kwenye mashindano.

1.3.5 MIUNDO MBINU YA MICHEZO

Miundombinu ya michezo bado haitoshelezi kwani kuna viwanja vitatu vikubwa vya michezo vyenye hadhi ya Kimataifa ambavyo vipo chini ya udhibiti wa Serikali navyo ni kiwanja cha Amani, kiwanja cha Mao Zedoung kwa Unguja na kiwanja cha Gombani kwa Pemba. Pia, upatikanaji wa viwanja vya michezo mengine katika maeneo mengine nchini bado ni mdogo ambapo baadhi ya viwanja hivyo vinapatikana katika maeneo ya mjini tu michezo hiyo ni mchezo wa mpira wa vinyoya, mpira wa wavu, tenis ya mezani mpira wa wavu, mchezo wa kuogelea na mengineyo jambo ambalo limepelekea michezo hiyo kutopendwa na watu wengi licha ya kuwa na watu wenye hamu ya kucheza michezo hiyo. Vile vile, kuna viwanja vingi vya michezo katika Wilaya tofauti ambavyo havipo katika hali nzuri kama viwanja vya Kibanda Maiti, Kiembe Samaki kwa upande wa Unguja na kwa upande wa kisiwa cha Pemba kiwanja cha Tibirinzi na kiwanja cha Msingini.

Vile vile, viwanja vingi vya skuli vilivotengwa kwa ajili ya michezo pamoja na maeneo ya jamii mitaani pia nayo hajawekewa utaratibu mzuri wa udhibiti na usimamizi.

1.3.6 MASHINDANO NA MIGOGORO

Michezo ni suala la kuleta burudani, afya, ajira pamoja na mahusiano ya kirafiki baina ya vilabu, nchi pamoja na taasisi za kikanda na kimataifa za michezo. Kwenye mashindano na uchaguzi wa vyama vya michezo hatuwezi kuepuka suala la migogoro bali tunawajibika kuipunguza kwa kiasi kikubwa kwa kutumia sheria na taratibu za michezo kwa mujibu wa maelekezo ya taasisi za kikanda na za kimataifa za michezo. Kumekuwa na mtindo kwa baadhi ya vyama, vilabu na viongozi kutumia mahakama ya kawaida katika kutatuwa migogoro ya michezo ambapo ni kinyume cha sheria na taratibu za michezo.

1.3.3 UDHAMINI, UFADHILI NA UCHANGIAJI WA MICHEZO

Udhamini, ufadhili na uchangiaji fedha ni suala lisilo epukika katika kuinua maendeleo ya michezo. Licha ya Zanzibar kuwa na idadi kubwa ya makampuni na taasisi nyingi binafsi pamoja na mashirika ya Serikali bado suala la kupata udhamini, ufadhili na uchangiaji fedha imekuwa ni tatizo katika kuendeleza maendeleo ya michezo kwa sasa Serikali kuu peke yake ndio yenye kutoa fedha kwa vilabu vinaposhiriki mashindano ya kitaifa na kimataifa. Juhudi zinahitajika kushajiisha pamoja kuweka taratibu maalum kwa mujibu wa sheria ziliopo katika udhamini, ufadhili na uchangiaji fedha katika maendeleo ya michezo.

1.3.7 TIMU ZA TAIFA

Timu za taifa za michezo mbali mbali za Zanzibar zinabeba bendera na utaifa wa Zanzibar, hivyo basi kama ilivokuwa miaka ya nyuma timu za Taifa zikihudumiwa na Serikali wakati wa mashindano mbalimbali. Kwa kipindi cha miaka ya karibuni hakukuwa na utaratibu mzuri wa kuzihudumia timu za Taifa hali iliopelekea kuomba fedha kwa watu mbalimbali na makampuni mengine.

Mbali na tatizo la kuhudumia Timu za Taifa pia kuna tatizo la mfumo ulio bora wa uteuzi wa wachezaji wa timu za Taifa, makocha pamoja na benchi la ufundi kwa upande wa Zanzibar. Vile vile, suala la uteuzi wa timu za Taifa Tanzania kwa michezo mbali mbali bado uteuzi wa wachezaji hao haufanyiki kwa mashirikiano kama ipasavyo.

1.3.8 KUWATUNZA NA KUWAENZI WANAMICHEZO

Suala la kuwatunza na kuwaenzi wanamichezo ni muhimu sana ili kuweza kutambuwa mchango wa wanamichezo mbali mbali walioiletea sifa nchi kwa wakati tofauti. Kwa sasa hakuna utaratibu maalum ulioandaliwa wa kuwathamini wanamichezo walioliletea sifa Taifa.

1.4 SABABU ZA KUFANYIWA MAPITIO SERA YA MICHEZO YA MWAKA 2007

Sera ya michezo ya mwaka 2007 imefanyiwa mapitio kutokana na mabadiliko makubwa duniani ya kijamii, kiuchumi na maendeleo katika sekta ya michezo na kutatua changamoto mbali mbali zinazoikabili sekta ya michezo nchini zikiwemo.

- i. Sera haikutoa msukumo kwa vyama kuanzisha vuguvugu la michezo katika ngazi zote ili kupatikana mashindano ya michezo Unguja na Pemba, tatizo hilo limepelekea kujitokeza kwa tofauti kubwa ya mgawanyiko wa aina za Michezo kati ya Unguja na Pemba;
- ii. Sera haikubainisha kiwango cha elimu na utaalamu ambacho viongozi na wasimamizi wa taasisi na vyama vya Michezo wanapaswa kuwa navyo;
- iii. Kutokuwepo kwa mitaala wa elimu ya michezo katika ngazi ya Msingi, Sekondari, Vyuo na uhaba wa vyuo vya michezo na wataalamu;
- iv. Sera haikuzungumzia juu mfumo wa vilabu;

- v. Uhaba wa miundombinu ya michezo kwa ajili ya mashindano kitaifa, kikanda na kimatifa, uvamizi wa viwanja vya michezo kwa shughuli za kijamii pamoja na utunzaji na usimamizi mbaya wa viwanja vya michezo vilivyopo.
- vi. Sera haikushajiisha uanzishwaji wa kamati za usuluhishi wa michezo katika vyama na kupiga vita kutumia makahama za kawaida kutatuwa migogoro ambapo ni kinyume na sheria na taratibu za michezo.
- vii. Sera haikutoa muongozo juu ya ufadhili na udhamini katika michezo na kutoa kipaumbele kwa timu za Taifa.
- viii. Sera haikuwa na mikakati ya kufufua michezo iliyopotea na kuwatunza na kuwaenzi wanamichezo.
- ix. Sera haikueleza athari za matumizi ya madawa ya kulevya na kuongeza nguvu michezoni.
- x. Sera imeacha maeneo mengi muhimu ambayo yangepaswa kutumika katika kuchangia na kuendeleza michezo nchini yakiwemo michezo na utalii, michezo na mazingira na bima kwa wanamichezo.
- xi. Sera haikueleza ni muda gani inapaswa kufanyiwa mapitio na kutokuwa na mpango mkakati wa usimamizi na utekelezaji wa sera.

1.5 UHUSIANO WA MICHEZO NA MIPANGO YA MAENDELEO

1.5.1 Dira ya Maendeleo ya 2020

Sera hii imezingatia maagizo ya Dira ya Maendeleo ya Mwaka 2020 ambayo inalenga kuifanya michezo isaidie kuimarisha utalii na afya nchini pamoja na Zanzibar kuwa kituo cha kimataifa cha michezo.

1.5.2 Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini Zanzibar (MKUZA III).

Sera hii inakwenda sambamba na matarajio ya Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini Zanzibar (MKUZA III) ambao unalenga kuendeleza shughuli za michezo nchini kwa watu wote na kutilia mkazo ushirikishwaji wa watu wenye mahitaji maalumu.

SEHEMU YA PILI

2.0 MAANA, FALSAFA, DIRA, MADHUMUNI NA MALENGO YA SERA

2.1 Maana ya Michezo

Michezo inajumuisha harakati zinazohusisha jamii ambazo huimarisha mwili na akili kwa lengo la kuburudisha au kushindana zinazozingatia sheria, kanuni, miongozo na taratibu za nchi.

2.2 Misingi ya Michezo

Sera hii inatilia mkazo kuhusu uelewa wa misingi ifuatayo:-

- i. Michezo Amani na Utulivu- Wachezaji, viongozi na watu wote wanatakiwa kudumisha amani na utulivu michezoni.
- ii. Uzalendo kwenye Michezo- wanamichezo wanatakiwa kuwa wazalendo kwa kutanguliza maslahi ya Taifa.
- iii. Mchezo Salama - Wachezaji na viongozi watafuata misingi ya mchezo wa kiungwana na salama katika mazoezi na mashindano mbali mbali.
- iv. Haki za Kijamii - Kila mtu anafurasa sawa katika michezo na atathaminiwa uwezo na kipaji chake bila ya ubaguzi wa aina yoyote.
- v. Usawa – watu wote wana fursa sawa kwenye michezo na haki zao zinatambuliwa na kuthaminiwa.
- vi. Kujitegemea – kuwepo kwa mkakati kwa timu za Taifa, Vyama na vilabu vya michezo kujitegemea kwa mujibu wa sheria, sera, maagizo na maelekezo ya Serikali ya Mapinduzi Zanzibar.
- vii. Nidhamu – Kila mtu ana jukumu la kudumisha nidhamu kwa mujibu wa nafasi yake katika ngazi zote za michezo.

- viii. Mafunzo katika Michezo – Wanamichezo na viongozi katika ngazi zote wanafursa ya kupata mafunzo ya michezo ili kuenda sambamba na mahitaji ya michezo.
- ix. Umoja – Michezo kuwa nyenzo muhimu ya kuunganisha jamii katika kuongeza upendo na mshikamano.
- x. Maendeleo na Afya – Kuifanya michezo kuwa ni sehemu ya ajira na kukuza uchumi wa nchi pamoja na kuimarisha afya za watu wote.

2.3 Dira

Ifikapo 2030, Zanzibar kuwa kitovu cha michezo kwa ubora wa maendeleo ya michezo Kitaifa, Kikanda na Kimataifa.

2.4 Dhamira

Kuimarisha sekta ya michezo ili kuinua uchumi, ustawi wa wanamichezo, kukuza ajira, kuimarisha afya na kuipatia Zanzibar heshima kupitia medani za michezo.

2.5 Lengo Kuu

Kuweka utaratibu wa Kitaifa wa kuwawezesha watu wote kushiriki katika michezo kwa maendeleo ya kijamii, kielimu, kiuchumi na kiafya pamoja na kuibua, kukuza, kuendeleza vipaji vya wanamichezo, kuimarisha miundombinu ya michezo na kutoa mafunzo ili waweze kushiriki na kushindana katika michezo ya Kitaifa, Kikanda na Kimataifa.

2.6 Malengo Mahsusi

Sera ya Michezo imetayarishwa ili iwezeshe kufikia malengo yafuatayo:

- i. Kuwa na miundombinu bora na ya kutosha ya michezo, yenye vifaa vya kisasa yenye hadhi ya kitaifa na kimataifa katika ngazi za Shehia, Jimbo, Wilaya, Mikoa na Taifa.
- ii. Kuimarisha utawala bora na uongozi kwenye sekta ya michezo.
- iii. Kuwepo mafunzo na mashindano mengi ya timu za watoto, watu wenye mahitaji maalum, watu wenye walemavu vijana wa kike na kiume kuanzia ngazi ya Shehia hadi Taifa kupitia vyama vyote vya michezo katika kuinua vipaji nchini.
- iv. Kutoa muongozo kwa wanamichezo wa kulipwa, mawakala wa wachezaji pamoja na kuweka utaratibu mzuri wa kudhamini na kufadhili michezo katika ngazi zote nchini.
- v. Kuviwezesha vyama vya michezo kujiunga katika mashirikisho ya Kikanda na Kimataifa.
- vi. Kutoa muongozo wa kuteua timu za taifa za michezo mbali mbali na kuziandaa kushiriki katika mashindano ya kikanda na kimataifa.
- vii. Kuwawezesha wanamichezo, walimu na wataalamu wa kiufundi, wanasayansi wa michezo, watoaji wa tiba za michezo na viongozi wa michezo kuwa miongoni mwa watu wenye ulewedhi katika fani zao.
- viii. Kukinga na kupinga matumizi ya dawa za kulevya na kuongeza nguvu michezoni.
- ix. Kuwa na utaratibu maalumu wa utoaji bima, motisha, tuzo, zawadi na kuwatunza na kuwaenzi wanamichezo katika kuendeleza michezo.

- x. Kuwepo kwa makumbusho ya michezo nchini yatakayokusanya na kutunza vielelezo vya wanamichezo walioipatia heshima nchi.
- xi. Kuimarisha upatikanaji na utoaji wa habari za michezo nchini.
- xii. Kuwa na ulinzi shirikishi kati ya Serikali, wananchi na wanamichezo ili kuimarisha hali ya ulinzi na usalama katika maeneo ya michezo.
- xiii. Kuwatunza na kuwaenzi wanamichezo wa zamani na kuziendeleza vilabu vya zamani.
- xiv. Kuwa na utaratibu maalum wa kutatua migogoro katika michezo

SEHEMU YA TATU

3.0 MAENEO YA SERA YA MICHEZO

3.1 Michezo, Amani, Utulivu na Usalama

Amani, utulivu na usalama ni mambo muhimu kwa wanamichezo na jamii kwa ujumla, hivyo ulinzi wa viwanja na wanamichezo, kusimamia na kutekeleza Sheria na Kanuni za michezo ambazo zinalinda usalama wa wachezaji, waamuzi, viongozi na wananchi wakati wa michezo ni mambo yanayopaswa kupewa kipaumbele katika maeneo na viwanja vya michezo.

Mpaka sasa Zanzibar haijawa na matukio ya kutisha juu ya michezo ingawa hali ya usalama ni ndogo katika baadhi ya maeneo ya viwanja vya michezo hasa katika sehemu za kuingilia viwanjani. Jambo hili linasababishwa na miundombinu na mifumo duni ya ulinzi hali ambayo hupelekea mashabiki kuingia na zana za hatari katika maeneo hayo.

3.1.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha ulinzi kwa wanamichezo na miundombinu ya michezo katika michezo ili kuwezesha hali ya amani, utulivu na usalama katika viwanja na maeneo ya michezo.

3.1.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuwashajihisha watu wote kudumisha amani na utulivu katika maeneo ya michezo na sehemu nyengine;
- b. Kuhakikisha ulinzi na usalama wa kutosha katika maeneo na viwanja vya michezo;
- c. Kuhakikisha wanamichezo na mashabiki wa michezo wanapatiwa mafunzo ya usalama michezoni;

- d. Kuandaa utaratibu wa kudhibiti uingiaji wa silaha na vitu vinavyoweza kuleta madhara au kuwadhuru mashabiki na wachezaji; na
- e. Kuhakikisha viwanja vinawekewa vifaa vya kukabiliana na majanga ya dharura ikiwemo moto pamoja na kuweka milango ya dharura.

3.2 Michezo na Uzalendo

Uzalendo katika michezo ni jambo muhimu ambalo hupelekea amani, umoja na mshikamano katika michezo. Kukiwa na uzalendo katika michezo kunapelekea kuepukana na vitendo vibaya kama vile rushwa na ukosefu wa nidhamu na maadili kwa wanamichezo. Hivyo, wanamichezo wanatakiwa kuwa na ujasiri wa hali ya juu wanakaposhiriki katika michezo kwani huwa wanaliwakilisha Taifa.

Zanzibar imebahatika kuwa na wachezaji wengi wenye vipaji tofauti ambao hushiriki michezo kwa kujitolea, mara chache sana wanapatiwa zawadi kutokana na kufanya vizuri katika michezo na hasa michezo ya ndani kwa madaraja ya chini.

Pamoja na kuwa na wachezaji wanaojitolea michezoni, pia wapo wachezaji, viongozi wa michezo na makocha wenye tamaa ambao huwa wana kosa uzalendo katika timu zao na hata wanapowakilisha taifa katika mashindano ya Kimataifa kwa kushindwa kucheza kwa kiwango kinachotakiwa na kupelekea kuleta matokeo mabaya kwa timu zao na hata kwa taifa, pia kusababisha ugomvi kwa wachezaji wengine.

3.2.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha inatoa taaluma na mafunzo ya kujenga uzalendo kwa wanamichezo katika kuliwakilisha Taifa kwenye medali za michezo.

3.2.2 Mikakatiya Sera

- a) Vyama na vilabu vya michezo vihakikishe kuwa wanamichezo wao wanakuwa wazalendo wanaposhiriki katika mashindano mbali mbali;
- b) Kuandaa mpango wa mafunzo ya uzalendo kwa wanamichezo kila baada ya muda maalumu;
- c) Kushajiisha vilabu kuchagua wanamichezo wenye nidhamu na uwezo wanapotaka kukushiriki katika mashindano ya ndani na ya kimataifa;
- d) Kuhakikisha vilabu vya michezo vina walea wanamichezo kimaadili kuanzia ngazi za chini hadi juu; na
- e) Kushajiisha watu wote kuwa wazalendo kwa kuchangia na kuzipa matumaini timu za Zanzibar pindi zinapocheza au kushiriki katika mashindano ya kikanda na Kimataifa.

3.3 Miundombinu ya Michezo

Msingi mkubwa wa kukuza na kuendeleza michezo katika nchi yoyote ni kuwepo kwa miundombinu bora inayojengwa kwa kuzingatia usalama wa wanachama, wanamichezo na watazamaji na ya kutosha kwa ngazi zote. Kwa sasa Zanzibar ina viwanja vitatu vya Kitaifa na Kimataifa ambavyo ni uwanja wa Amani, Mao Zedong na Gombani. Pia kunaviwanja vya Halmashauri/Wilaya kama vile Mnazi Mmoja, Maisara, Kitogani, Kishendeni, Kangani na upande wa viwanja vya jamii ni kiwanja cha Gombani ya Kale. Hata hivyo, bado miundombinu ya michezo inahitaji kuimarishwa katika ngazi za Shehia, Wilaya hadi Taifa kwa michezo yote na kwa viwango vyote ikizingatiwa uwepo wa maeneo yanayoweza kutumiwa kwa ujenzi wa miundombinu hiyo. Fursa hizo zinahitaji kuimarishwa kwa kufanyiwa matengenezo ili zikidhi mahitaji ya Kitaifa, Kikanda na Kimataifa.

3.3.1 Tamko la sera

Serikali itahakikisha miundombinu ya michezo inalindwa na kufanyiwa matengenezo pamoja na kujengwa kwa miundombinu mipya ili ifikie kiwango cha kimataifa.

3.3.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuweka utaratibu wa kuziwezesha skuli kuwa na miundombinu ya michezo yenye hadhi inayokubalika kimataifa pamoja na kuyalinda maeneo hayo;
- b. Kuweka utaratibu wa kuyapima na kuyapatia hatimiliki maeneo ya michezo;
- c. Kuendelea kujenga viwanja vya michezo vya aina zote kwa kila Wilaya;
- d. Kuandaa sheria ya kulinda na kuhifadhi maeneo ya michezo ili kuzuia uharibifu wa miundombinu ya michezo;
- e. Kuhakikisha kuwepo kwa miundombinu salama kwa wanamichezo na watazamaji; na
- f. Kuhakikisha kunaanzishwa shule za michezo (sports academy).

3.4 Uongozi na Utawala

Michezo ni taaluma inayotumia maarifa, nidhamu, bidii na umakini. Kufanikiwa kwa Taasisi ya Michezo kunahitaji ufanisi, maarifa na muundo bora wa uongozi. Hivyo, ufanisi wa michezo unategemea sana utaalamu, na uwezo wa watendaji kitaaluma. Serekali kwa kuliona hilo limeanzisha taasisi za kusimamia michezo nchini ambapo Wizara inayosimamia michezo ndio yenye kujumu la kusimamia na kuendeleza michezo nchini kwa kushirikiana na Baraza la Michezo ambalo limeanzishwa kisheria kusimamia vyama vya michezo nchini

Kukosekana kwa viongozi wa kutosha wenye elimu na utaalamu wa michezo nchini, viongozi bora wa vyama vya michezo, kutofuatwa kwa katiba za vyama vya michezo, uhaba wa taasisi zinazofundisha fani ya michezo, somo la michezo kutokupewa kipaumbele katika Taasisi za elimu nchini na migogoro ya uongozi katika vyama vya michezo kunakwamisha maendeleo ya michezo nchini.

3.4.1 Tamko la Sera

Serikali kwa kushirikiana na Taasisi nyengine zitahakikisha viongozi wa vilabu na vyama vya michezo vilivyopo nchini wanapatiwa taaluma ya kutosha ili waweze kuendeleza michezo.

3.4.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuwajengea uwezo viongozi wa vilabu na vyama vya michezo kwa kuwapatia mafunzo;
- b. Kuhakikisha vilabu na vyama vya michezo vinaendeleza shughuli zao kwa misingi ya uwazi na uwajibikaji kwa kufuata sheria, kanuni na miongozo ya nchi;
- c. Kuandaa na kufanya mapitio ya katiba ya vyama na vilabu vya michezo ambazo zitaonesha matakwa ya viwango vya taaluma kwa nafasi za uongozi kwa kuzingatia mahitaji ya mashirikisho ya michezo duniani;
- d. Kuweka utararibu wa kuendesha mafunzo ya muda mfupi na mrefu ya utawala na uendeshaji wa michezo kwa mujibu wa viwango vinavyotakiwa;
- e. Kuhamasisha wanawake pamoja na watu wenye mahitaji maalum na walemavu wenye sifa kushika nafasi za uongozi; na
- f. Baraza la Taifa la Michezo Zanzibar litahakikisha viongozi wa vyama na vilabu vya michezo wanapatikana kwa mujibu wa Sheria na taratibu zilizowekwa.

3.5 Michezo kwa Wote

Mwaka 1978, Shirika la Umoja wa Mataifa, Sayansi na Utamaduni lilitoa tamko kuhusu haki ya kila mtu kupata fursa ya kufanya mazoezi ya viungo na kucheza.

Kwa sasa watu wengi wamepata muamko wa kushiriki katika michezo ya viungo ambayo husaidia katika kuimarisha afya.

Hata hivyo hali ya ushiriki wa makundi yote katika baadhi ya michezo haijawa ya kuridhisha hii ni kutokana na tathmini ya sera ya michezo iliyofanyika 2013 inaonesha kuwa asilimia 23 ya watu wote ndio wanaoshiriki michezo. Aidha, ushiriki wa wanawake, wazee na makundi yenye mahitaji maalumu na wenye ulemavu katika michezo ni mdogo ukilinganisha na ushiriki wa wanaume. Hivyo Serikali itatilia mkazo kwa kuanzia na michezo mitano ambayo ni mpira wa miguu, mpira wa pete, mchezo wa riadha, mpira wa wavu na mpira wa kikapu inayopendwa hapa Zanzibar na duniani kwa ujumla na itasimamia michezo mengine ikiwemo mchezo wa kuogelea, mchezo wa magongo (cricket), Golf na michezo mengine.

3.5.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha watu wote wanapata fursa ya kushiriki na kucheza michezo mbali mbali kwa kuwekewa miundombinu bora kulingana na mahitaji katika maeneo yao ya karibu.

3.5.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuandaa kampeni maalumu zitakazowahamasisha watu wote wa rika zote na makundi yote kushiriki katika michezo;
- b. Kuweka huduma za michezo katika maeneo ya jamii hasa katika miji mipya na vijijini;
- c. Kuendeleza elimu ya michezo na kuifundisha katika skuli na vikundi vya jamii;
- d. Kushajiisha wanawake kushiriki katika michezo na kuwawekea mazingira mazuri ikiwemo viwanja vya michezo, vifaa na mafunzo;

- e. Kuandaa programu maalum za kimichezo zitakazojumuisha wananchi na kuandaa mashindano ya Wilaya na Mikoa ili kuhamasisha michezo;
- f. Kuhamasisha Taasisi za Serikali, Idara, Mashirika, Taasisi za elimu pamoja na vikosi vya ulinzi na usalama kupanga na kusimamia michezo katika sehemu zao pamoja na kuweka michezo katika vipaumbele vya taasisi zao; na
- g. Kuhakikisha michezo ya asili inaendelezwa na kuenziwa.

3.6 Michezo ya Watu Wenye Ulemavu

Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar na jamii ya Zanzibar kwa ujumla imekuwa ikithamini sana mchango wa Watu Wenye Ulemavu katika jitihada za kuleta maendeleo ya kijamii, kiuchumi na kisiasa. Kumekuwa na ushiriki na ushirikishwaji wa Watu Wenye Ulemavu katika michezo mbali mbali hadi kupelekea kupata medali za ushindi katika michezo ya Kitaifa, Kikanda na Kimataifa.

Hata hivyo, kumekuwa na changamoto nyingi kama vile, ukosefu wa wasaidizi (wakalimani) kwa wanamichezo wenye ulemavu, ukosefu wa wafadhili kwa vyama vya Watu Wenye Ulemavu, kukosekana kwa mafunzo ya kutosha ya michezo kwa walimu wa michezo, kukosekana kwa viwanja na vifaa maalumu vya michezo pamoja na kutowashirikisha na kuwaficha Watu Wenye Ulemavu kunakofanywa na baadhi ya watu.

3.6.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha Watu Wenye Ulemavu wanawekewa mazingira yanayofaa kuwawezesha kupata fursa sawa na haki ya kushiriki mashindano mbali mbali kwa uwezo wa hali zao.

3.6.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuandaa utaratibu wa kuwajengea uwezo Watu Wenye Ulemavu kimichezo, kiutawala, kiufundi, makocha na viongozi wa michezo ili kuwapa nafasi ya kushiriki michezo;
- b. Kuwatunuku heshima maalumu Watu Wenye Ulemavu waliofanya vizuri katika mashindano ya Kikanda na Kimataifa;
- c. Kuhakikisha Watu Wenye Ulemavu wanashiriki katika ngazi za maamuzi na mijadala ya maendeleo ya michezo;
- d. Kuwajengea mazingira mazuri yanayofaa ya kutumia viwanja, vifaa maalumu na sehemu za michezo zinazotambulika Kimataifa; na
- e. Kuandaa mashindano ya michezo katika ngazi zote ili kupata uwakilishi wa mashindano ya Kimataifa.

3.7 Michezo ya Watu Wenye Mahitaji Maalumu

Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar imeandaa utaratibu mzuri wa kuwaendeleza watu wenye mahitaji maalum. Watu Wenye Mahitaji Maalum wamekuwa wakishiriki katika shughuli za michezo na kwa kiasi kikubwa wameweza kuipatia heshima Taifa kwa kushinda katika mashindano mbali mbali.

Licha ya juhudi za Serikali katika kuhakikisha Watu Wenye Mahitaji Maalum wanapata haki zao kama watu wengine hasa katika kuhakikisha wanashiriki katika mashindano yanayoandaliwa ndani na nje ya nchi, imekuwa tofauti kwa baadhi ya

wanajamii kwa kuendelea kuwaficha na kutowashirikisha katika shughuli mbali mbali zikiwemo za michezo.

3.7.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha watu wenye mahitaji maalum wanapatiwa fursa sawa katika kushiriki katika michezo.

3.7.2 Mikakati ya Sera

- a) Kuwashajihisha watu wote kutowaficha watu wenye mahitaji maalum na badala yake kuwashajihisha kushiriki katika michezo;
- b) Kuandaa utaratibu wa kuwapatia mafunzo watu wenye mahitaji maalum ili kuwaendeleza kimichezo;
- c) Kuandaa programu za uinujaji wa vipaji vya michezo kwa watu wenye mahitaji maalum kuanzia ngazi ya Shehia, Wilaya, Mkoa hadi Taifa;
- d) Kuendelea kuzisaidia timu za watu wenye mahitaji maalum kushiriki katika mashindano ya ndani na nje ya nchi; na
- e) Kuandaa utaratibu wa kuwapatia tunzo wanamichezo waliofanya vizuri katika mashindano ya watu wenye mahitaji maalum.

3.8 Wanawake na Michezo

Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar imetoa nafasi kwa watu wote bila ya kuangalia umri, jinsia na hali ya ulemavu kushiriki katika michezo kwa kuweka miundombinu ya kisasa ya michezo, utaratibu mzuri wa kisheria na kanuni. Vile vile, Serikali kupitia taasisi zake za michezo na zile binafsi zimekuwa zikishajihisha jamii kushiriki katika masuala ya michezo ikiwa ni moja kati ya njia za kujenga afya, kupata ajira ili kuimarisha uchumi ila kwa upande wa wanawake bado

muamko ni mdogo sana katika kushiriki michezo. Vijana wengi wa kike hushiriki katika michezo kwa wingi wakiwa katika ngazi ya skuli ila baada ya kumaliza masomo wamekuwa hawaviendelezi vipaji vyao jambo linalochangia kupunguwa kwa wanamichezo wa kike siku hadi siku. Mtazamo chanya kwa baadhi ya wananchi wa kuhusisha masuala ya michezo kwa wanawake kama ni kukosa maadili au kutokuwa na heshima, hii hupelekea wanawake wengi kutokutaka kushiriki katika michezo kwa kuogopa jamii kuwa itawatizama kwa mtazamo hasi.

3.8.1 Tamko la Sera

Serikali kwa kushirikiana na taasisi mbali mbali zitashajihisha wanawake kushiriki katika michezo.

3.8.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha kuandaliwa utaratibu maalumu wa kuviendeleza vipaji vya wanamichezo wanawake baada ya kumaliza masomo;
- b. Kushajiisha wanawake kugombania nafasi za uongozi wa michezo katika ngazi mbali mbali;
- c. Kuandaa utaratibu wa kuwaenzi na kuwatunza wanamichezo wanawake wa zamani walioshiriki katika michezo;
- d. Kushajiisha uanzishwaji wa mashindano ya michezo mbali mbali ya wanawake kuanzia ngazi ya shehia, Wilaya, Mkoa hadi Taifa;
- e. Kuhakikisha wanamichezo wanawake wanapatiwa fursa za mafunzo.
- f. Kuandaa programu mbali mbali za elimu za kupinga mtazamo hasi wa jamii katika kutoa nafasi kwa wanawake kushiriki katika michezo.
- g. Kushajiisha jamii juu ya umuhimu wa michezo kwa wanawake.

3.9 Uteuzi wa Wachezaji na Mafunzo kwa Viongozi

Kuweza kuteua wachezaji bora na wenye viwango watakaowakilisha vyema nchi katika mashindano ya Kitaifa, Kikanda na Kimataifa kunahitajika kuandaliwa misingi mizuri na imara ya kukuza na kuendeleza vipaji vya wanamichezo. Kwa sasa changamoto zinazojitokeza kama vile kuwepo kwa nafasi chache za kushiriki mafunzo ya wakufunzi wa michezo ndani na nje ya nchi, kuwepo kwa migogoro na malalamiko katika uteuzi wa wachezaji wanaoshiriki mashindano ya Kitaifa na Kimataifa, kuwepo kwa uwakilishi mdogo wa wachezaji wa Zanzibar wanaoteuliwa kujiunga na timu za Taifa ya Tanzania.

Kwa upande wa mafunzo kwa viongozi na wanamichezo katika ngazi zote ni suala muhimu katika kuongeza ujuzi, uwezo na ufanisi katika utekelezaji wa shughuli za michezo. Licha ya fursa zilizokuwepo bado idadi kuwa ya viongozi wanahitajika kupatiwa mafunzo kwa ngazi mbali mbali katika kuendeleza michezo nchini. Vile vile, kuwa na bajeti ndogo ya Serikali katika kugharamia mafunzo ya michezo pamoja na kukosekana kwa wadhamini wa michezo ni moja kati ya changamoto inayoathiri sekta ya michezo.

3.9.1 Tamko la Sera

Serikali kwa kushirikiana na taasisi nyengine zitaandaa utaratibu wa kuwapatia mafunzo wanamichezo pamoja na kuweka vigezo maalumu katika kuteua wachezaji kwa kupimwa viwango na uwezo wao katika michezo.

3.9.2 Mikakati ya Sera

- a. Kutayarisha mpango wa kutafuta, kufuatilia na kusimamia kwa umakini wachezaji wenye vipaji vya michezo ya aina mbali mbali kuanzia utotoni na

kukuza vipaji hivyo ili kupata wachezaji watakaowakilisha taifa na kufikia ngazi ya kimataifa.

- b. Kuingiza somo la elimu ya michezo katika mitaala ya elimu kuanzia ngazi ya Maandalizi, Msingi, Sekondari na Vyuo vikuu.
- c. Kuanzisha vyuo vya taaluma ya michezo kwa lengo la kuendeleza vipaji vya wanamichezo.
- d. Kuandaa utaratibu wa kutumia vigezo vya wanamichezo wazuri waliostaafu na waliopata ufanisi kama kioo kwa wanamichezo wengine na vijana wanaochipukia.
- e. Kuzihamasisha timu na vilabu vya michezo kuwa na timu za watoto kwa lengo la kukuza na kuendeleza vipaji hivyo.
- f. Kuhakikisha walimu waliopatiwa Elimu ya Michezo (Physical Education) wanashajihishwa kufundisha wanafunzi katika skuli.
- g. Kuweka utaratibu maalumu wa kuziendesha skuli za michezo kwa kufuata sera, kanuni na sheria za michezo.
- h. Kuviwezesha vilabu vya michezo vya zamani vya mitaani na kuviendeleza

3.10 Michezo ya Kulipwa

Ili kuimarisha wanamichezo na Sekta ya Michezo, kuna haja ya kuwa na wanamichezo wa kulipwa kwa lengo la kuongeza kipato cha wachezaji, kuinua maisha ya jamii na kuongeza pato la nchi katika kujinasua na umasikini. Hadi kufikia mwaka 2018, Zanzibar haina mfumo mzuri na wenye kutekelezwa kwa michezo ya kulipwa ambao unawapa fursa wanamichezo kucheza, kufundisha na kufanya kazi ndani na nje ya nchi.

Kuwepo kwa wakala na timu za nje ambazo zipo tayari kununua wachezaji bora na fursa ya kuandaa mashindano ya kimataifa ya michezo na timu za michezo yote ni miongoni mwa fursa za Michezo ya kulipwa.

3.10.1 Tamko la Sera

Serikali kwa kushirikiana na vyama vya michezo itaandaa utaratibu wa kuanzisha na kuendeleza mfumo wa kuwahamasisha na kuwalinda wachezaji wa kulipwa na kuwapa fursa wanamichezo kucheza, kufundisha na kufanya kazi ndani na nje ya nchi.

3.10.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha vyama vya michezo vinaandaa mikakati ya kuwatangaza wachezaji wenye vipaji ili kupatikana kwa wachezaji wenye sifa za kucheza nje ya nchi.
- b. Kuhakikisha mikataba ya wachezaji na mawakala au timu za nje italindwa na Sheria za Zanzibar, za Kikanda na Kimataifa.
- c. Kuanzisha utaratibu wa kuviunganisha vilabu na vyama vya michezo vya ndani, Tanzania Bara, Kikanda na Kimataifa ili kukuza urafiki na kujifunza mbinu na kupata uzoefu Kimataifa.
- d. Kuhamasisha vyama na vituo vya televisheni kutangaza moja kwa moja mashindano ya ndani na nje ili kuongeza wigo wa wachezaji kuonekana;
- e. Kuweka utaratibu kwa vyama vya michezo kuanzisha orodha (database) ya mawakala wa wachezaji wa kulipwa na kuwaalika washauri wa mawakala kuja kuangalia ubora wa wachezaji na kuomba ushauri wa kiufundi wa kuwaandaa wachezaji ili waweze kuuzwa nje ya Zanzibar.
- f. Kuwahamasisha Wazanzibari kujiendeleza na kuwa mawakala wa wachezaji ili kuwasaidia wanamichezo wa ndani kupata fursa ya kusajiliwa katika vilabu vya nje ya nchi.

3.11 Zanzibar na Mashirikisho ya Michezo ya Kikanda na Kimataifa.

Taifa lolote duniani ili liweze kujiimarisha zaidi katika tasnia ya michezo inapaswa kuwa mwanachama wa mashirikisho ya Kikanda na kimataifa yanayotambulika kisheria. Hii hutoa fursa kwa taifa na wanamichezo kuweza kutambulika kimataifa na kutoa nafasi kwa wachezaji kuweza kuonesha vipaji vyao na kupata soko la kuchezea vilabu vyengine duniani. Zanzibar imekua mwanachama katika mashirikisho ya kikanda yanayosimamia michezo ya aina mbali mbali yakiwemo EANA kwa Mpira wa Pete, Chama cha Mchezo wa Kuogelea cha Afika Mashariki, Mchezo wa Riadha, Squash, Mpira wa Mikono na CECAFA.

Licha ya Zanzibar kuwa mwanachama katika mashirikisho ya Kikanda na Kimataifa ipo haja ya kuendeleza na kuimarisha miundombinu ya michezo ili kutoa fursa kwa vyama vya michezo kuweza kupata uanachama katika mashirikisho mengine ya Kikanda na Kimataifa.

3.11.1 Tamko la Sera.

Serikali kupitia Wizara inayosimamia michezo zitatoa msukumo kwa vyama vya michezo ili kupata fursa za kuwa wanachama wa kudumu katika Mashirikisho ya Michezo ya Kikanda na Kimataifa.

3.11.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha vyama vya michezo vinapata uwanachama wa kudumu katika mashirikisho ya michezo kwa mujibu wa utaratibu uliopo;
- b. Kuhakikisha vyama na vilabu vinavyoshiriki katika mashindano ya kikanda na kimataifa vinafuata miongozo na taratibu za mashindano hayo;
- c. Kuhakikisha vilabu na vyama vya michezo vitafanya mapitio ya katiba zao ili kuweza kukidhi matakwa na vigezo vya mahitaji ya mashirika ya michezo kikanda na kimataifa;

- d. Kuhakikisha vyama na vilabu vya michezo vinapata taaluma ya “Club Licencing System”; na
- e. Kushajiisha vyama vya michezo na vilabu kuandaa mpango wa muda mrefu, muda wa kati na muda mfupi wa kuendeleza michezo nchini.

3.12 Timu zinazowakilisha Taifa

Kilabu inayofuzu katika mashindano ya ndani ndiyo inayopata fursa ya kushiriki katika mashindano yanayoandaliwa nje ya nchi. Aidha timu za taifa huchaguliwa na chama cha mchezo taifa kupitia jopo la wataalamu wa mchezo husika ili kushiriki mashindano ya kimataifa. Kwa hivyo timu za taifa na vilabu ndivyo vinavyotumika kuwa ni mabalozi wa nchi yetu katika uwakilishi wa michezo kimataifa.

Hata hivyo, kuna changamoto zinazojitokeza zikiwemo uhaba wa fedha, udhamini na maandalizi duni kwa timu zetu zinapohitajika kuwakilisha Taifa katika mashindano ya Kikanda na Kimataifa. Aidha, vyama vya michezo vina uwakilishi na ushiriki mdogo kwa mashindano ya Kimataifa ambavyo hushiriki mara moja tu kwa mwaka na vingi vyao havishiriki wala havina uwakilishi.

3.12.1 Tamko la Sera

Serikali kwa kushirikiana na taasisi za michezo zitaandaa utaratibu maalumu wa kuteua wachezaji wa timu za taifa kwa ajili ya maandalizi ya mashindano mbali mbali.

3.12.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha vyama vya michezo watateua kocha mkuu mwenye sifa zinazotakiwa au jopo la ufundi litakalosimamia uteuzi wa timu ya Taifa kwa mujibu wa sifa, uwezo na viwango vinavyokubalika bila ya kuingiliwa na uongozi wa chama kinachohusika;
- b. Kushajiisha vyama, vilabu na timu kuwa na mipango bora ya maendeleo ya michezo ili wachezaji waandaliwe kufikia vigezo vinavyokubalika;
- c. Kuandaa utaratibu wa kusimamia makubaliano maalumu na chombo kinachohusika na michezo Tanzania bara juu ya utaratibu bora wa vyama wa kuchagua wachezaji wa timu ya Taifa ya Tanzania;
- d. Kuimarisha mashindano ya michezo ya ngazi zote ili yatumike kuteua wachezaji wa timu zitakazowakilisha Taifa;
- e. Kuhakikisha timu za Taifa zinahudumiwa ipasavyo zinaposhiriki katika mashindano ya Kimataifa; na
- f. Kuanzisha utaratibu wa mashindano ya michezo mbali mbali katika ngazi za Vijiji, Shehia, Jimbo, Wilaya, Mkoa hadi Taifa.

3.13 Kinga, Tiba na Sayansi ya Michezo

Kinga, Tiba na Sayansi ya Michezo vinachukua nafasi kubwa katika kuleta maendeleo ya michezo na kusaidia wanamichezo kuwa na utulivu na umakini wa akili, kimwili na kisaikolojia kwa ajili ya kufikia kiwango kikubwa katika michezo. Kuna fursa mbali mbali kama vile kuwepo kwa zahanati na vituo vya afya katika Wilaya na Mikoa, kuwepo kwa wahusika wanaounga mkono masuala ya tiba na afya na kuwepo kwa vituo vya afya na taasisi za kijamii ambazo hutoa huduma za upimaji wa afya.

Vyama vya michezo vimekosa utamaduni wa kusimamia vilabu na wachezaji wao kupima na kuchunguza afya jambo ambalo linawakosesha fursa ya

kujua afya ili waweze kujikinga na kupata tiba ya maradhi ambayo yanaathiri uwezo katika michezo.

3.13.1 Tamko la Sera

Serikali itaweka utaratibu maalumu wa utoaji huduma za kinga, tiba na elimu ya sayansi ya michezo kwa vyama na vilabu vya michezo na kuchunguza afya za wachezaji pamoja na kuweka kumbukumbu zote za kiafya za wachezaji.

3.13.2 Mikakati ya Sera

- a. Kutumia misingi ya sayansi na tiba ya michezo kwa kuendeleza umahiri wa wanamichezo kwa kiwango cha juu katika mashindano ya michezo;
- b. Kuweka mtaala wa elimu ya tiba na sayansi ya michezo na kufundishwa katika vyuo vya afya ili kuwajengea uwezo watoa huduma za afya kwa kuwasaidia wanamichezo wasimamizi, walimu, wanasayansi na viongozi wa michezo katika kuendeleza shughuli za kinga, tiba na sayansi michezoni;
- c. Kuhakikisha vyama vya michezo na vilabu vinakuwa na madaktari na wataalamu wa afya katika vyama vyao na kuwaendeleza kwa mafunzo mbali mbali ili kuendana na wakati;
- d. Kushajiisha vyama na vilabu vya michezo kutoa elimu ya afya kwa wachezaji na kuandaa kanuni zake; na
- e. Kuwashajihisha watu wote kushiriki katika michezo kwa ajili ya kujenga afya.

3.14 Kukinga Matumizi ya Dawa za Kuongeza nguvu Michezoni

Msingi wa michezo ni nidhamu, huruma, ustahamilivu na upendo. Washiriki wote wa michezo lazima watekeleze misingi hiyo kwa kuhakikisha usawa katika michezo wakati wote. Dawa za kuongeza nguvu michezoni ni suala linaloathiri afya na maadili katika michezo. Sera hii ya Michezo inapinga matumizi ya madawa ya kuongeza nguvu michezoni kwa kuunga mkono malengo ya Kamati ya Kimataifa ya Olimpiki, Taasisi ya kuzuia dawa za kuongeza nguvu ulimwenguni na azimio la kupinga matumizi ya dawa za kuongeza Nguvu kwenye Michezo la Taasisi ya Umoja wa Mataifa inayoshughulikia Elimu, Sayansi na Utamaduni ambapo Tanzania imeridhia. Utumiaji wa dawa za kuongeza nguvu husababisha athari nyingi kama vile udanganyifu katika michezo na kutopatikana kwa wachezaji bora wenye uwezo wa kuonesha vipaji vyao halisi. Hatimae husababisha migogoro miongoni mwa wachezaji na taasisi zinazosimamia michezo. Dawa hizi pia husababisha utumiaji nguvu kupita uwezo halisi, jambo ambalo huathiri afya kwa washiriki wa michezo.

3.14.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha kuwa hakutakuwepo matumizi ya dawa za kuongeza nguvu michezoni.

3.14.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha vyama na vilabu vinafuata kanuni na maadili ya michezo na kufuatilia utekelezaji wake ili kuimarisha nidhamu na utawala bora michezoni;
- b. Kuvishajihisha vyama na vilabu vya michezo kutoa mafunzo kwa wanamichezo kuhusu kujikinga na maradhi yanayoathiri wachezaji;

- c. Kuhamasisha ushirikiano endelevu kwa programu za kupinga matumizi ya madawa za kuongeza nguvu michezoni kwa wachezaji na viongozi wa michezo;
- d. Kuhakikisha maazimio ya kitaifa na kimataifa ya michezo yanawekwa kwa lugha nyepesi na wanamichezo na viongozi wote waelimishwe ili kuyaheshimu na kuyatekeleza;
- e. Kudhibiti uingizwaji, usambazaji na matumizi ya dawa za kuongeza nguvu michezoni kwa kutumia sheria na kanuni za nchi; na
- f. Kuwepo upimaji wa papo kwa papo kabla au baada ya mashindano.

3.15 Kuinga na Kupiga Vita Matumizi ya Madawa ya Kulevya

Utumiaji wa dawa za kulevya umekuwa ukikatiza ndoto za vijana wengi ambao walitamani kuwa wachezaji bora ambao watalitangaza taifa ndani na nje ya nchi. Wachezaji wengi wamejingiza katika matumizi ya dawa za kulevya na kuacha vipaji vyao vikipotea. Utumiaji wa madawa ya kulevya umekuwa ukiathiri vijana wa rika mbali mbali hasa hapa nchini licha ya juhudi mbali mbali ambazo Serikali inaendelea kuzichukua ikiwemo kuanzishwa kwa Sheria namba 9 ya mwaka 2009 ya Kupinga Matumizi ya Madawa ya kulevya na Usafirishaji, uanzishwaji wa nyumba za kubadilisha tabia (sober house) kwa vijana wanaotaka kuacha matumizi ya madawa ya kulevya, kufanya kampeni, mabonza na mijadala ya athari za utumiaji wa madawa hayo, na bado vijana wanaendelea na utumiaji wa madawa hayo ambayo chanzo chake kikubwa ni ukaaji wa maskani kwa vijana ambapo ndipo hupata vishawishi vya utumiaji wa mdawa hayo.

3.15.1 Tamko la Sera

Serikali itaendelea kukinga na kupiga marufuku matumizi ya madawa ya kulevya na kushajiisha vijana kushiriki katika michezo kama kinga ya kujiepusha na utumiaji wa madawa hayo.

3.15.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha sheria, katiba na kanuni za michezo zinakataza utumiaji wa madawa ya kulenya kwa wanamichezo;
- b. Kuhakikisha mabonza na matamasha ya Michezo yanatumika katika kupiga vita matumizi ya madawa ya kulevya;
- c. Kushajiisha nyumba za kubadilisha tabia (sober House) kuanzisha programu za michezo;
- d. Kuhakikisha mafunzo yanatolewa ya mara kwa mara juu ya kupinga matumizi ya madawa ya kulevya michezoni na nje ya michezo;
- e. Kuhamasisha wanamichezo kuwa mstari wa mbele katika kupinga utumiaji wa madawa ya kulevya;
- f. Kuhamasisha ushirikiano endelevu kwa programu za kupinga matumizi ya madawa ya kulevya kwa wachezaji na viongozi wa michezo; na
- g. Kudhibiti uingizwaji, usambazaji na matumizi ya madawa ya kulevya kwa kutumia sheria na kanuni za nchi.

3.16 Kuwaenzi na Kuwatunza Wanamichezo

Utaratibu wa kutoa motisha, tuzo na zawadi ni muhimu katika kunyanyua ari kwa wanamichezo na kupelekea kukua kwa michezo haraka na kwa ufanisi mkubwa. Wanamichezo wanaposhinda katika mashindano walikuwa wakizawadiwa lakini hakukua na mfumo rasmi wa kutoa tunzo au kuwazawadia na kuwaenzi wachezaji ambao wameleta heshima katika nchi.

3.16.1 Tamko la Sera

Serikali kwa kushirikiana na Wizara itahakikisha kunakuwepo utaratibu wa utoaji wa tuzo na zawadi kwa wanamichezo ambao wameleta heshima katika nchi kama njia ya kuwaenzi na kuwatunza.

3.16.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuandaa muongozo wa utoaji wa tunzo na zawadi kwa wanamichezo;
- b. Kuandaa utaratibu wa kuwapata na kuwatambua wanamichezo wa zamani, makocha na mabingwa wa michezo ili kutoa tuzo, zawadi na heshima kwa wanamichezo waliofanya vizuri;
- c. Kuwashajihisha makampuni, mashirika binafsi na wafanya biashara kutoa tuzo na zawadi kwa wanamichezo;
- d. Kuhamasisha vyama na vilabu vya michezo kuanzisha utaratibu wa utoaji tunzo kwa mchezaji bora wa mwaka kwa michezo tofauti; na
- e. Kuvishajihisha vyama vya michezo na wahusika wa michezo kuwa na utaratibu wa kutoa motisha kwa wanamichezo wanaofanya vizuri katika mashindano.

3.17 Bima Michezoni

Bima ni muhimu katika kuhakikisha usalama na uhakika wa maisha ya wanamichezo wakiwa ndani na nje ya michezo. Hivyo kupatiwa bima kwa wanamichezo kutasababisha kushiriki michezo kwa kujiamini katika mashindano ya kitaifa na kimataifa. Hivi sasa kumekuwa na mwamko mdogo kwa vyama na vilabu kuwakatia bima wachezaji wao, jambo ambalo linasababisha kukosekana kwa fursa muhimu wanapopata ajali katika michezo.

Uwezo mdogo wa kifedha kwa vyama na vilabu vya michezo ni changamoto inayopelekea kutowakatia bima wachezaji na kukosa fursa ya kulipwa fidia pindi wanapoumia michezoni. Kuwepo kwa taasisi zinazoweza kutumika katika utoaji wa bima kwa wanamichezo kutawahakikishia usalama michezoni.

3.17.1 Tamko la Sera

Serikali itaandaa utaratibu wa wamamichezo kukatiwa bima.

3.17.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha vilabu na vyama vya michezo nchini vinawapatia bima wachezaji na viongozi wa michezo;
- b. Kuhakikisha wachezaji na viongozi wa timu ya taifa wanakatiwa bima maalumu ya afya na Serikali kwa kipindi ambacho wako kambini au katika mashindano;
- c. Kushajiisha taasisi za bima ya afya na vyama vya michezo kuwa na makubaliano ya kuwakatia bima wachezaji na viongozi wa michezo; na
- d. Kutoa elimu kwa vyama, vilabu, viongozi na wanamichezo juu ya umuhimu wa bima katika michezo.

3.18 Makumbusho ya Michezo

Kutunza kumbukumbu za michezo na wachezaji ni jambo muhimu sana katika kuleta maendeleo ya michezo nchini. Serikali inapaswa kuwa na eneo maalumu litakalotumika kuweka kumbukumbu na kuelezea maisha ya wanamichezo, historia na maendeleo ya michezo. Kituo hiki ni kielelezo muhimu kwa wanamichezo, watafiti na watayarishaji wa sera za michezo.

Kutokuwepo kwa makumbusho ya michezo inapelekea watu wengi hasa kizazi cha sasa kutokuwa na kumbukumbu nzuri za historia za michezo na wachezaji wa zamani ambao wameliwakilisha Taifa katika michezo mbali mbali na kuiletea sifa nchi.

Fursa ambazo zipo lakini hazijapewa kipaumbele ni kuwepo kwa majengo ya vilabu vya zamani, kuwepo kwa vifaa kama vile picha, jezi, viatu, mipira ambavyo vilitumika miaka ya nyuma.

3.18.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha inaanzisha na kuendeleza makumbusho maalumu ya michezo na kwamba taarifa na kumbukumbu za michezo na wanamichezo maarufu walioiletea heshima Zanzibar zitaandaliwa na kuwekwa katika mfumo rasmi.

3.18.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha uanzishwaji wa makumbusho ya wanamichezo na michezo;
- b. Kuweka utaratibu wa kukusanya taarifa za maendeleo ya michezo kwa mujibu wa vigezo;
- c. Kukusanya na kufanya utafiti na kuandika historia na taarifa za michezo na wachezaji mbali mbali;
- d. Kutafuta fedha kwa ajili ya uanzishwaji wa makumbusho ya michezo; na
- e. Kuandaa utaratibu wa kuwatambua wachezaji wanaohitaji kuwekwa taarifa zao kwenye makumbusho kwa mujibu wa vigezo.

3.19 Udhamini wa Michezo

Udhamini wa michezo ni muhimu sana katika kuendeleza vilabu vyetu vya michezo hapa Zanzibar. Kupatikana kwa udhamini katika mashindano mbali

mbali husaidia mashindano ya michezo kuwa na mvuto kwa wapenda michezo kwani timu huwa zinasaidiwa mambo mengi kwa mujibu wa mkataba vikiwemo vifaa, mahitaji ya kambi, fedha za kujikimu na zawadi kwa washindi wa mashindano hayo. Licha ya Zanzibar kuwa na idadi kubwa ya makampuni, Mashirika, taasisi binafsi na wafanyabiashara wakubwa suala la udhamini kwa mashindano mbali mbali bado imekuwa ni changamoto na badala yake suala la kuendeleza michezo Zanzibar limekuwa likifanywa na Serikali kwa kiasi kikubwa. Vile vile, vyama pia vimeshindwa kutumia fursa za kuwepo kwa wadhamini wengi na miradi ya maendeleo ya michezo inayofadhiliwa na taasisi na Jumuiya za Kitaifa na Kimataifa katika kuomba udhamini wa mashindano mbali mbali yanayoandaliwa na vyama vyao na kutegemea fedha kutoka Serikalini ya kuendeleza michezo.

3.19.1 Tamko la Sera

Serekali kwa kushirikiana na taasisi za michezo itashajihisha Sekta za umma na Sekta binafsi za ndani na nje ya nchi kudhamini michezo kwa mujibu wa sheria, kanuni na taratibu ziliopo.

3.19.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha vyama vya michezo vinatafuta udhamini wa muda mrefu na wa kuendeleza shughuli za michezo kwa mujibu wa sheria na taratibu ziliopo;
- b. Kuhakikisha vyama vya michezo vinapatiwa mafunzo ya utafutaji wa udhamini kwa mashirika ya ndani na nje;
- c. Kuwashajihisha makampuni, sekta binafsi na mashirika kudhamini michezo katika ngazi zote; na

- d. Kushajiisha vyama kutafuta wadhamini wa wachezaji wao ili kuwapatia nafasi za kuendeleza vipaji vyao vya michezo.

3.20 Ufadhili wa Michezo

Mwamko mdogo wa wafadhili katika kusaidea shughuli za michezo, kukosekana kwa mipango madhubuti ya kudhibiti na kukusanya mapato ya kutosha yanayotokana na shughuli za michezo kama viingilio vya viwanjani ni miongoni mwa changamoto zinazoikabili sekta ya michezo kwa sasa. Hivyo ni vyema kuwahusisha wahusika kutoka sekta binafsi kufadhili michezo ili kuinua kiwango cha michezo nchini. Wafadhili wengi wamekuwa wakijitokeza wakati mashindano yameshaanza au yanakaribia kumaliza imekuwa ni jambo gumu kwa vyama vya michezo katika kuendeleza michezo kutokana na wafadhili wengi wa michezo kutokutaka kuchangia shughuli za michezo ipasavyo. Imekuwa ikishuhudiwa mara nyingi shughuli za michezo kusita au timu kushindwa kushiriki katika michezo inayofanyika nje ya nchi hasa ile michezo ya kirafiki kutokana na timu kukosa ufadhili wa kushiriki mashindano hayo. Mkazo zaidi unahitajika katika kuhakikisha kila mpenda michezo na maendeleo ya michezo nchi wanachangia shughuli za michezo na si kusubiri hadi timu ifike nusu final ndo wahusika wajitokezo kuchangia. Utamaduni wa kufadhili timu zetu ili zifanye vizuri unahitajika kushajihishwa.

3.20.1 Tamko la Sera

Serikali itatilia mkazo suala la kufadhili michezo nchini kwa maendeleo ya nchi kwa kuzingatia sheria, kanuni na taratibu zilizopo.

3.20.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuandaa mafunzo yatakayoweza vyama vya michezo, vilabu na wanamichezo kupata elimu na mbinu za kuomba misaada kwa wafadhili;
- b. Kushajiisha vilabu kuwa na miradi ya kupata fedha ili kuwavutia wafadhili.
- c. Kuhakikisha kunakuwepo ufadhili wa michezo yote katika ngazi zote;
- d. Kushajiisha vyama vya michezo kutaka ufadhili kutoka mashirikisho ya Kitaifa na Kimataifa yanayoshughulikia michezo;
- e. Kuwashajihisha makampuni, sekta binafsi na mashirika kufadhili michezo; na
- f. Kushajiisha wafanyabiashara kuwa na uzalendo wa kufadhili michezo.

3.21 Uchangiaji Fedha katika Michezo

Uchangiaji wa fedha katika michezo ni jambo la muhimu katika kuleta maendeleo ya michezo kwenye ngazi zote. Uchangiaji wa fedha utahusisha wahusika wote katika kuhakikisha shughuli za michezo kama upatikanaji wa mafunzo kwa wanamichezo, ununuzi wa vifaa, uendelezaji wa miundombinu, matayarisho ya wachezaji na mashindano yanafanikiwa kupitia uchangiaji wa fedha hizo. Kwa sasa Serikali ndio muhusika mkuu katika kuchangia fedha na ugharamiaji wa michezo, ingawa viongozi wa siasa kama Wabunge, Wawakilishi Madiwani Viongozi wengine pamoja na watu binafsi wamekuwa wakichangia fedha katika kuendeleza michezo kwenye maeneo yao. Licha ya juhudi hizi zinazofanywa za kuchangia fedha katika kuendeleza shughuli za michezo mkazo zaidi unahitajika katika kuhakikisha wahusika wengi hasa wanajamii wenyewe wanajitokeza katika kuzisaidia timu ili kufanya vizuri katika mashindano mbali mbali.

3.21.1 Tamko la Sera

Serikali itatilia mkazo ushirikishwaji wa wahusika mbali mbali katika kuchangia fedha ziliopo katika michezo kwa mujibu wa sheria, kanuni na taratibu.

3.21.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuandaa utaratibu wa upatikanaji wa fedha za kutosha kutoka katika bajeti ya Serikali na mapato kutokana na uwekezaji katika shughuli za michezo;
- b. Kuwashajihisha makampuni, sekta binafsi na mashirika kuchangia katika michezo;
- c. Kuhakikisha kunakuwepo uchangiaji wafedha katika michezo kuanzia ngazi zote;
- d. Kufuatilia na kuimarisha usimamizi wa fedha zinazotokana na wachangiaji mbali mbali ili kuwa na utaratibu mzuri wa matumizi ya fedha;
- e. Kuhakikisha kunafanyika harambee na mabonanza ya kuchangia fedha za kuendeleza michezo; na
- f. Kuandaa utaratibu maalumu wa kufuatwa na vyama pindipo unatakiwa uchangiaji wa fedha.

3.22 Michezo na Utamaduni

Michezo ni moja kati ya nyenzo ya kuutangaza utamaduni wa nchi. Hii inatokana na kuwa utamaduni ni mfumo wa maisha ya wananchi bila ya kujali umri, jinsia, hali ya kimaisha, uwezo wa kiafya, itikadi za kisiasa na kidini.

Kushindwa kuendeleza michezo ya asili Zanzibar ambayo ilikuwa ndio kivutio kikubwa kwa watu wetu kama mchezo wa ng'ombe, kuvuta kamba, mbio za baskeli, mbio, karata, bao na resi za ngalawa kumepelekea kupotea kwa michezo hiyo ambayo ndiyo iliyokua ikiutangaza utamaduni wa Zanzibar ndani na nje ya nchi.

Fursa zilizopo ni vikundi vya utamaduni kushiriki katika makongamano na matamasha ya kitaifa, kikanda na kimataifa ambapo kutatoa nafasi ya kutangazwa utamaduni wa Zanzibar ikiwemo michezo ya asili.

3.22.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha inafufua michezo ya asili ili kukuza, kuendeleza na kuutangaza utamaduni wa Zanzibar.

3.22.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha michezo inatumika kutangaza utamaduni wa Zanzibar;
- b. Kuimarisha na kuendeleza michezo ya asili;
- c. Kuhamasisha skuli na vyuo vya elimu ya juu kufundisha michezo ya asili;
- d. Kuhakikisha mashidano yanayoandaliwa na vyama na vilabu vya michezo hayaendi kinyume na maadili, silka na utamaduni wa Mzanzibari; na
- e. Kuhamasisha michezo ya asili inachezwa kuanzia ngazi za Vijiji, Shehia, Wilaya, Mkoa hadi Taifa.

3.23 Michezo na Utalii

Michezo inasaidia katika kukuza utalii wa nchi kwa kutangaza vivutio vya utalii vilivyomo ndani ya nchi husika. Hii kutokana na timu au vilabu

vinapokwenda kucheza nje ya nchi au vinapoandaa mashindano ya kitaifa, kikanda na kimataifa.

Kumekuwa na changamoto mbali mbali zikiwemo, kutoingizwa kwa shughuli za michezo katika Mipango ya Maendeleo ya Utalii, wanamichezo kutojua jukumu la kuitangaza nchi kiutalii wakati wanaposhiriki mashindano ya kimataifa hii kutokana na viongozi wa michezo husika kutowaelimisha wanamichezo kutangaza vivutio vya nchi ili kuongeza idadi ya watalii na kukuza uchumi wa nchi.

3.23.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha michezo inatumika kuitangaza Zanzibar kiutalii ndani na nje ya nchi.

3.23.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuwashajihisha wawekezaji kuanzisha michezo itakayohamasisha utalii;
- b. Kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza katika miundombinu ya michezo ya utalii;
- c. Kuwepo uhusiano unaotegemeana baina ya michezo na utalii kama ni nyenzo muhimu ya kusaidia kutangaza na kuimarisha utalii wa michezo;
- d. Kutumia fursa za Utalii kuendeleza michezo; na
- e. Kuandaa utaratibu wa kuonesha michezo ya asili katika maeneo ya wazi ili kuwavutia watalii.

3.24 Michezo na Habari katika Mwelekeo wa Kitaifa, Kikanda na Kimataifa

Vyombo vya Habari ni muhimu katika kutangaza na kuhamasisha shughuli za michezo na maendeleo yake. Hivi sasa watu wengi hawana uelewa wa

sheria za michezo na baadhi hufanya kazi kwa lengo la kubomoa badala ya kuzielekeza mamlaka za michezo.

Kuwepo kwa vyombo vingi vya habari huwezesha kupatikana maoni tofauti juu ya michezo na viwango vya wanamichezo. Hata hivyo, mafanikio na maendeleo hupatikana kama waandishi wa michezo ni waadilifu na wenye elimu ya kutosha ya kuandika habari za michezo na kufanya uchambuzi wa kina na sahihi unaoweza kuiongoza sekta ya michezo. Vyombo vya habari vya umma, binafsi na mitandao ya kijamii vina nafasi nzuri ya kuitangaza Zanzibar katika sekta ya utalii na michezo. Aidha, kukua kwa teknolojia ya habari na mawasiliano ni fursa nzuri ya kutoa taarifa za michezo kwa wakati.

3.24.1 Tamko la Sera

Serikali itashajihisha vyombo vya habari kutangaza taarifa za michezo ili kukuza maendeleo ya michezo nchini.

3.24.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuwapatia mafunzo maalumu waandishi wa habari za michezo ili wafanye kazi zao kwa uhakika;
- b. Kushajiisha vyombo vya habari kutenga muda wa kutosha wa vipindi na makala maalumu ya michezo;
- c. Kuhamasisha vyombo vya habari kuandaa programu zitakazowashirikisha watu wote katika michezo ili waimarishe afya zao;
- d. Kuhamasisha vilabu, viongozi na vyama vya michezo kutoa ushirikiano unaofaa kwa waandishi wa habari za michezo ili kutekeleza majukumu yao;
- e. Kushajiisha vyombo vya habari kutoa punguzo maalumu katika kutangaza taarifa za michezo;

- f. Kuandaa utaratibu wa kuwapatia tunzo maalumu waandishi wa habari za michezo; na
- g. Kushajiisha vyombo vya habari vya Serikali kuanzisha chanel na matangazo ya michezo katika televisheni na radio.

3.25 Michezo na Mazingira

Haiba ya Taifa lolote duniani inategemea mipango miji, usafi wa mazingira, matumizi bora ya ardhi na udhibiti wa vyanzo vya uchafuzi wa mazingira. Mjumuiko wa watu katika matukio ya michezo unaweza kuharibu mazingira ya nchi na maeneo yanayofanyiwa mashindano. Kwa sasa hali inaonesha kuwa shughuli za uendeshaji wa michezo haziendi sambamba na masuala ya utunzaji wa mazingira.

Kumekuwa na mazingira hatarishi na matukio ya uharibifu na uvamizi wa viwanja, miundombinu na maeneo ya michezo kama uchimbaji mchanga, utupaji taka, uharibifu wa vyoo na ufugaji wa wanyama.

Zipo taasisi zinazosimamia mazingira, udhibiti wa wanyama kuingia katika maeneo ya miji na utunzaji wa maeneo ya michezo ambazo zitasaidia udhibiti wa matatizo hayo.

3.25.1 Tamko la Sera

Serikali itaweka mkazo maalumu katika matumizi mazuri ya rasilimali zilizopo ili mazingira yasiharibiwe na kuhakikisha kuwa wanamichezo watakuwa salama na uharibifu wa mazingira katika maeneo yao.

3.25.2 Mikakati ya Sera

- a. Kutolewa elimu kwa wananchi juu ya kulinda mazingira katika maeneo ya michezo;
- b. Kuhakikisha mashindano yanayoandaliwa Zanzibar hayasababishi athari mbaya kwa mazingira ya nchi;
- c. Kuhakikisha vyama na vilabu vya michezo wanahifadhi viwanja dhidi ya uchimbaji wa mchanga, utupaji taka na ufugaji wa wanyama; na
- d. Kuhamasisha wanamichezo kushiriki katika kulinda na kuhifadhi mazingira katika maeneo ya michezo.

3.26 Michezo na Siasa

Siasa katika michezo ni njia ya kushawishi mahusiano ya kidiplomasia, kijamii na kiuchumi. Diplomasia ya michezo inaweza kuondosha tofauti za kiutamaduni, kisiasa na kidini kwa kuwaleta watu wote pamoja. Wakati wa Olimpiki mara nyingi ni mfano mkubwa unaopangwa na wanasiasa na ule wa kutumia michezo kwa njia ya kidiplomasia.

Kabla ya uhuru viongozi walitumia vilabu vya michezo katika kuimarisha

siasa na walielewa umuhimu wa michezo si tu katika Jumuiya za kimataifa lakini pia ndani ya nchi. Viongozi wa vyama vya siasa waliamini matumizi ya siasa yaliyosahihi yanaweza kutumiwa katika kuunga mkono ongezeko la michezo. Kwa kipindi hiki viongozi wa siasa wakiwemo Wabunge, Wawakilishi, Madiwani na Viongozi wengine wamekuwa mstari wa mbele katika kuchangia shughuli za michezo zikiwemo kuandaa mashindano ya michezo, utoaji wa vifaa na zawadi kwa washindi. Hii imekuwa ikisaidia zaidi katika kuhamasisha michezo nchini kupitia majimbo na kuisaida Serikali katika kuleta maendeleo ya michezo nchini.

Kwa sasa matumizi ya michezo na siasa yamekuwa na matokeo mazuri na mabaya kitaifa na kimataifa, hii ni kutokana na baadhi ya watu kuitumia fursa ya michezo katika masuala ya kisiasa ambapo kwa asilimia kubwa husababisha kuzorotesha maendeleo ya michezo.

3.26.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha siasa haitaathiri shughuli za michezo.

3.26.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha vilabu, viongozi na vyama vya michezo havijishirikishi moja kwa moja katika masuala ya siasa;
- b. Kuwaelimisha watu wote kutambua athari za siasa katika tasnia ya michezo;
- c. Kuhakikisha vyama vya siasa na wanasiasa hawaitumii michezo katika kuleta mfarakano ndani ya jamii;
- d. Kuendelea kushajiisha Wabunge, Wawakilishi, Madiwani na Viongozi wengine wa kisiasa kuendeleza michezo katika maeneo yao; na
- e. Kuhakikisha vyama vya michezo havianzishwi kwa misingi ya kisiasa.

3.27 Utatuzi wa Migogoro Katika Michezo

Mnamo tarehe 30 June 1984 Mahakama ya usuluhisho wa Michezo ilianzishwa na iliundwa na Kamati ya Olimpiki ya kimataifa ili kukabiliana na migogoro inayohusiana na michezo, iwe ni migogoro ya ndani au ya kimataifa, kwa matumizi ya usuluhishi na upatanishi, mahakama imetoa vitengo mbali mbali vinavyoshujumuisha watetezi kuanzia mmoja au watatu.

Mahakama hii ya michezo inaongozwa kwa sheria na kanuni pamoja na taratibu ambazo huongozwa kufikia maamuzi juu ya jambo fulani katika mchezo wowote. Kwa sababu ya hali ya kipekee ya migogoro ya michezo

mara nyingi mahakama imekwisha ingilia migogoro ya vilabu, vyama na hata wachezaji na kutoa taratibu za ufumbuzi wa migogoro.

Zanzibar kama nchi nyengine hukumbwa na migogoro katika tasnia ya michezo jambo ambalo hurudisha nyuma maendeleo ya michezo kwa kiasi kikubwa. Migogoro mingi ya michezo kwa Zanzibar imekuwa ikitatuliwa kwa njia za majadiliano kwa kutumia katiba, sheria na kanuni za vyama husika na kufikia suluhu katika mgogoro huo.

3.27.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha inapunguza malalamiko na migogoro katika michezo kwa kutumia miongozo ya vyama vya michezo na mashirikisho ya Kimataifa.

3.27.2 Mikakati ya Sera

- a. Kuhakikisha kuwa migogoro yote ya vyama vya michezo inasimamiwa na kutatuliwa kwa mujibu wa Sheria, Katiba na Kanuni za vyama husika na kwa kuzingatia miongozo ya vyama na mashirikisho ya kimataifa ya michezo husika;
- b. Kutoa elimu ya taratibu za uendeshaji wa michezo kwa uongozi na wanamichezo kuhusu sheria na kanuni za michezo ya kitaifa na kimataifa katika kupunguza migogoro;
- c. Kuandaa utaratibu wa kuweka adhabu kwa vyama na vilabu vya michezo wanapokiuka katiba, sheria na kanuni zao; na
- d. Kuandaa utaratibu mzuri wa kutatua migogoro katika michezo.

3.28 Uendeshaji wa Vilabu vya Michezo

Kwa kipindi kirefu sasa hakujawa na mfumo maalumu na madhubuti wa kuendesha vilabu vya michezo nchi. Vilabu vingi vimeshindwa kuanzisha timu ndogo za kulea

vijana ambapo wachezaji wake wanaweza kutumiwa katika kuziendeleza timu hizo. Kukosokeana kwa timu ndogo ndani ya vilabu kunasababisha vilabu kununua wachezaji kutoka nje ya kilabu pamoja na kukosa vijana wenye vipaji. Kwa upande wa mchezo wa mpira wa miguu utaratibu haujawekwa vizuri wa kuwa na madaraja hivyo, hupelekea wahusika kuanzisha madara bila ya hasara za mfumo huo. Kumekuwa na vilabu vingi vinavyoshiriki katika mchezo wa mpira wa miguu ambapo huengeza gharama za michezo, migogoro katika mashindano, rushwa na kuondosha ufanisi wa mchezo wa soka hapa Zanzibar. Kutokana na mabadiliko katika sekta ya michezo vilabu vya michezo vya zamani vimepoteza umahiri wake, hii ni kutokana na wanachama wengi kupungua katika kufadhili vilabu hivyo.

3.28.1 Tamko la Sera

Serikali itahakikisha inaandaa utaratibu mzuri wa uendeshaji wa vilabu vya michezo pamoja na kuvifufua na kuviendeleza vilabu vya zamani.

3.28.2 Mikakati ya Sera

- a. Kushajiisha vilabu kuwa na timu ndogo za vijana ndani ya vilabu vyao;
- b. Kuhakisha kunaandaliwa utaratibu mzuri wa madaraja ya mashindano;
- c. Kuhakikisha vilabu vya zamani vinafufuliwa na kuendelezwa;
- d. Kuhakikisha kunaendelezwa kwa mashindano ya Taifa cup pamoja na FA cup; na
- e. Kushajiisha wanajamii kujiunga katika vilabu vya michezo vya mitaani;

SEHEMU YA NNE

4.0 USHIRIKISHAJI NA UENDESHAJI WA SHUGHULI ZA MICHEZO

Ufanisi wa utekelezaji wa Sera ya Michezo unahitaji ushirikiano miongoni mwa vyombo vinavyohusika ili kuendeleza michezo nchini. Ushirikishwaji wa asasi, taasisi na jamii kwa ujumla kwenye shughuli za michezo ni muhimu sana. Sera hii inaamini kuwa utekelezaji na ufanikishaji wa suala la michezo nchini linategemea sana kushiriki kikamilifu kwa Sekta na taasisi zifuatazo:-

4.1 Wizara inayosimamia Michezo

- a. Kusimamia utekelezaji wa Sera, Sheria na Kanuni za michezo;
- b. Kuandaa na kusimamia mpango wa utekelezaji wa Sera;
- c. Kujenga, kusimamia, kulinda na kuendeleza miundombinu ya michezo;
- d. Kutoa taarifa za maendeleo ya michezo katika ngazi ya Shehia, Wilaya, Mkoa na Taifa;
- e. Kuwa kiungo kati ya Taasisi za Serikali na wahusika wa michezo;
- f. Kuratibu shughuli zote za michezo nchini; na
- g. Kushajiisha wanamichezo kuwa na utamaduni wa kupima afya zao kabla na baada ya kushiriki mashindano ya aina yoyote.
- h. Kushirikiana na idara na mashirika ya serikali itaunda chombo cha pamoja cha michezo kitakachojumuisha taasisi zai kimashindani

4.2 Wizara inayosimamia Vijana

- a. Kutoa kipaumbele cha michezo kwa Vijana;
- b. Kutumia shughuli za michezo katika kujenga umoja, amani, ushirikiano, Uzalendo miongoni mwa vijana;
- c. Kusaidia vijana wanaoshiriki katika michezo;

- d. Kuhamasisha vijana kushiriki michezo ili kupunguza idadi ya vijana kukaa vijiwani na kujiingiza katika masuala ya uhalifu ikiwemo utumiaji wa madawa ya kulevya; na
- e. Kuyatumia mabaraza ya vijana ya Wilaya katika kuendeleza michezo Wilayani.

4.3 Wizara inayosimamia Utamaduni

- a. Kuhakikisha kwamba michezo inayochezwa maeneo yote inafuata maadili ya wananchi wa Zanzibar; na
- b. Kufufua na kuendeleza michezo ya asili katika ngazi zote.

4.4 Baraza la Taifa la Michezo Zanzibar

- a. Kusimamia utekelezaji wa Sheria na Kanuni za michezo;
- b. Kuhakikisha vyama na vilabu vyote vya michezo vinafuata Sera, Sheria, Katiba, Kanuni, Taratibu na Miongozo ya michezo iliyopo;
- c. Kuendeleza na kusimamia vyama na vilabu vya michezo vilivyosajiliwa kisheria.
- d. Kushajiisha na kuanzisha mashirikiano miongoni mwa vyama vya michezo vya Kitaifa;
- e. Kuhakikisha kwamba vikao vya mashirikiano kati ya vyombo vinavyosimamia michezo vya Tanzania Bara na Zanzibar vinafanyika kushughulikia mambo ya pamoja yanayohusu michezo;
- f. Kuratibu mashindano ya Kitaifa kwa kushirikiana na vyama vya michezo, vilivyosajiliwa;

- g. Kusimamia matumizi bora ya fedha za vyama vya michezo na kuhakikisha kwamba hesabu zinakaguliwa kwa mujibu wa taratibu na kanuni za matumizi ya fedha zilizopo;
- h. Kushajiisha jamii kushiriki katika michezo mbali mbali kwa ajili ya kuimarisha afya zao;
- i. Kushajiisha wafadhili au wapenda michezo kuendeleza michezo na mashindano ili kukuza vipaji vya wanamichezo;
- j. Kutoa mafunzo ya utafutaji fedha, wafadhili na utunzaji wa fedha wa taasisi zinazosimamia Fedha;
- k. Kusimamia vyama vya michezo, vilabu na wanamichezo wanafuata utaratibu wa kupima afya za wanamichezo;
- l. Kuweka utaratibu wa kutatua migogoro ndani ya vyama vya michezo kwa mujibu wa katiba na kanuni za Kitaifa, Kikanda na Kimataifa;
- m. Kuimarisha uhusiano na Wizara inayosimamia michezo Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Amali, vyama vya michezo, vilabu na mashirika ya michezo ya kikanda na kimataifa; na
- n. Kuwapatia taarifa vyama na vilabu vya michezo zinazotoka katika mashirika ya michezo.

4.5 Vyama vya Michezo

- a. Kuandaa na kutekeleza programu za maendeleo ya michezo kwa ngazi zote;
- b. Kusimamia mashidano ya ndani kwa mujibu wa Sheria na Kanuni;
- c. Kushajiisha wananchi kushiriki katika michezo;
- d. Kushajiisha vilabu kusimamia afya za wachezaji;
- e. Kusimamia na kuunganisha shughuli za vilabu vya michezo husika;
- f. Kuandaa Katiba na Kanuni za kuendesha na kusimamia chama cha michezo;
- g. Kuandaa mashindano ya ndani na nje ya nchi kwa mujibu wa miongozo ya mashirikisho ya Kitaifa, Kikanda na Kimataifa;

- h. Kubuni mbinu mbali mbali za kupata fedha na misaada kwa maendeleo ya michezo;
- i. Kuweka kumbukumbu za maendeleo ya michezo kwa vilabu katika ngazi zote;
- j. Kusimamia matumizi mazuri ya fedha na shughuli za michezo za kila mwaka na kutoa taarifa kwa Baraza la Taifa la Michezo Zanzibar;
- k. Kuandaa na kutekeleza mipango ya maendeleo ya michezo ya muda mfupi na muda mrefu kwa vyama;
- l. Kuandaa mafunzo kwa viongozi, walimu na waamuzi wa michezo ndani na nje ya nchi; na
- m. Kuhakikisha migogoro ya vyama inasuluhishwa kupitia tume za usuluhishi za vyama na sio mahakama za kawaida.

4.6 Vilabu vya Michezo

- a. Kuandaa utaratibu wa kuwajengea uzalendo wachezaji;
- b. Kuweka kumbukumbu za maendeleo ya michezo kwa wachezaji na wanachama wao katika ngazi zote;
- c. Kushiriki mashindano ya ndani na nje ya nchi kwa mujibu wa miongozo ya mashirikisho ya Kitaifa, Kikanda na Kimataifa;
- d. Kubuni mbinu mbali mbali za kupata fedha na misaada kwa maendeleo ya vilabu vya michezo;
- e. Kusimamia matumizi mazuri ya fedha na shughuli za michezo za kila mwaka na kutoa taarifa kwa chama husika;
- f. Kuandaa na kutekeleza mipango ya maendeleo ya michezo ya muda mfupi na muda mrefu kwa vilabu;
- g. Kushiriki mafunzo kwa viongozi, walimu na waamuzi wa michezo;
- h. Kuzishajihisha timu za michezo kuwa na viwanja vyao vya michezo kwa ndani na nje ya nchi;
- i. Kuanadaa utaratibu wa kuwa na Daktari wa michezo anaetambulika; na

- j. Kuhakikisha vilabu vinatatua migogoro yao kwa kufuata sheria, kanuni na taratibu za vyama vya michezo na mashirikisho ya michezo.

4.7 Wizara inayosimamia Elimu

- a. Kupanga na kusimamia utekelezaji wa sera ya michezo ndani ya skuli na vyuo vikuu;
- b. Kutoa mafunzo ya maendeleo ya michezo kwa walimu, viongozi wa wanamichezo;
- c. Kutenga bajeti maalumu kwa ajili ya maendeleo ya michezo skuli na vyuoni;
- d. Kuifanya michezo kuwa ni kigezo cha kudumisha nidhamu na kujenga uzalendo kwa wanafunzi katika skuli na vyuo vya elimu;
- e. Kuhakikisha skuli zinafuata Sheria na Kanuni zilowekwa katika kuendesha shughuli za michezo;
- f. Kuweka utaratibu wa mahusiano baina ya Wizara husika na Baraza la Taifa la Michezo katika kuendesha michezo;
- g. Kuandaa mashindano ya michezo katika taasisi za elimu kwa ngazi zote ili kuchangia kuibua vipaji;
- h. Kuhakikisha kwamba viwanja vya michezo vya taasisi zote za elimu vinatunzwa na kutumika kwa shughuli za michezo; na
- i. Kutekeleza Azimio la Umoja wa Mataifa kuhusu Elimu kwa Michezo la mwaka 1978.

4.8 Wizara inayosimamia Habari

- a. Kutoa umuhimu maalumu kwa makala za taaluma ya michezo katika vyombo vya habari;
- b. Kufanya juhudi za kuwaelimisha waandishi wa habari kuhusu michezo katika kushajiisha, kuandika na kutangaza michezo ndani na nje ya Zanzibar;

- c. Kushajiisha vyombo vya habari kutoa nafuu ya udhamini kwa vipindi vya michezo; na
- d. Kuandaa utaratibu wa kuibua vipaji vya michezo ya aina mbali mbali.

4.9 Wizara inayosimamia Utalii

- a. Kushajiisha wawekezaji kujenga maeneo ya huduma za michezo katika sehemu za kitalii;
- b. Kutumia timu na wanamichezo kutangaza vivutio vya utalii wanapokwenda kucheza nchi za nje; na
- c. Kuhamasisha wafanyabiashara katika sekta ya utalii kuchangia katika maendeleo ya michezo kwa kudhamini na kufadhili michezo.

4.10 Wizara inayosimamia Tawala za Mikoa

- a. Kuielekeza Mikoa, Wilaya na Shehia kuwa na mpango wa kuendeleza michezo;
- b. Kusimamia na kutoa maelekezo kwa Mikoa, Wilaya na Shehia kuhusu utekelezaji wa Sera ya Michezo na majukumu ya michezo;
- c. Kutenga bajeti maalumu za kusaidia shughuli za michezo katika taasisi zilizo chini yao;
- d. Kushajiisha sekta binafsi zilizomo katika maeneo yao kushiriki katika kusaidia, kudhamini na kufadhili michezo;
- e. Kushirikiana na jamii katika kushajiisha na kuimarisha michezo; na
- f. Kusimamia Mikoa, Wilaya, Jimbo, Shehia na Vijiji kutenga maeneo maalum kwa ajili ya shughuli za michezo.

4.11 Mkoa

- a. Kuandaa mashindano ya michezo ya Mkoa kwa ajili ya kuibua na kuendeleza vipaji;
- b. Kuishauri Serikali juu ya namna bora ya kuendeleza michezo katika ngazi za Mkoa, Wilaya na Shehia;
- c. Kuzishajiisha Halmashauri za Wilaya kutenga bajeti kwa ajili ya maendeleo ya michezo;
- d. Kuandaa na kutekeleza mipango ya maendeleo ya michezo ya muda mfupi na muda mrefu kwa Mkoa;
- e. Kutenga maeneo maalumu kwa ajili ya ujenzi wa viwanja na shughuli za michezo; na
- f. Kuhakikisha ulinzi na usalama katika maeneo ya michezo.

4.12 Wilaya

- a. Mpango wa maendeleo wa Wilaya uzingatie umuhimu wa kukuza na kuendeleza michezo kwa jamii na skuli;
- b. Kuandaa na kuwasilisha taarifa ya maendeleo ya michezo ya Wilaya kila mwaka;
- c. Kutafuta wadhamini na wafadhili kwa kusaidia shughuli za michezo katika Wilaya;
- d. Kuanzisha mashindano ya Wilaya kwa michezo ya aina mbali mbali itakayosaidia kutoa wachezaji watakaowakilisha Taifa kupitia Wilaya husika;
- e. Kuanzisha skuli za michezo na kuibua vipaji katika ngazi ya Wilaya; na
- f. Wilaya kwa kushirikiana na Mkoa itenge maeneo maalumu kwa shughuli za michezo.

4.13 Shehia

- a. Kuifanya michezo iwe miongoni mwa vipaumbele vya Shehia;
- b. Kutenga maeneo maalumu kwa shughuli za michezo kwa kushirikiana na Wilaya;
- c. Kuandaa na kuwasilisha taarifa ya maendeleo ya michezo ya Shehia katika Wilaya kila mwaka;
- d. Kutafuta wadhamini na wafadhili wa kusaidia maendeleo ya michezo katika Shehia;
- e. Kuanzisha mashindano ya Shehia kwa michezo ya aina mbali mbali na kuwashirikisha vijana wa kike na kiume ili kuibua vipaji na kupata wachezaji watakaowakilisha Wilaya husika; na
- f. Kusimamia na kulinda miundombinu ya michezo dhidi ya shughuli za kijamii.

4.14 Wizara zinazosimamia Vyombo vya Ulinzi na Usalama

- a. Kusaidia ulinzi na usalama katika viwanja na maeneo ya michezo kwa kushirikiana na taasisi za michezo;
- b. Kusaidia vyombo vya michezo vilivyomo katika mamlaka yao kwa kuwapa mafunzo na nyenzo za kuendeleza michezo;
- c. Kushajiisha sekta binafsi kushiriki katika kusaidia, kudhamini na kufadhili katika kuimarisha michezo iliyo chini ya mamlaka yao;
- d. Kuandaa na kutekeleza mipango ya maendeleo ya michezo ya muda mfupi na mrefu kwa taasisi zilizo kwenye mamlaka yao;
- e. Kusimamia matumizi ya fedha za maendeleo ya michezo zilizotengwa kwa ajili ya michezo na burudani katika mamlaka yao;
- f. Kuratibu na kuandaa mashindano ya vikosi vya ulinzi na usalama kwa michezo yote hadi ngazi ya Taifa; na

- g. Kuandaa na kulea timu za michezo ya aina mbali mbali.

4.15 Wizara inayosimamia Afya

- a. Kuanzisha somo la kinga na tiba ya michezo katika vyuo vya afya nchini kwa kushirikiana na Wizara inayosimamia elimu;
- b. Kuweka kliniki za michezo katika viwanja mbali mbali nchini na kuandaa utaratibu wa kuimarisha huduma hiyo katika viwanja hivyo;
- c. Kuweka utaratibu wa kutoa mafunzo ya huduma ya kwanza kwa vyama vya michezo;
- d. Kutoa taaluma ya lishe na afya bora kwa wachezaji na viongozi wa michezo.
- e. Wizara ya Afya na Wizara inayosimamia michezo zianzishe Kitengo cha Tiba kwa ajili ya kuchunguza afya za wachezaji; na
- f. Kwa kushirikiana na Wizara inayosimamia michezo kuweka utaratibu wa kuwasajili madaktari wa timu za michezo na kuandaa mafunzo ya fani ya Madaktari wa Michezo..

4.16 Wizara inayosimamia Biashara

- a. Kuhakikisha wafanyabiashara wanaleta vifaa bora vya michezo kwa mujibu wa sheria na taratibu za Taasisi ya viwango Zanzibar (ZBS) na vinapatikana kwa bei nafuu; na
- b. Kwa kushirikiana na Wizara inayosimamia michezo kuwashajihisha wafanyabiashara na wawekezaji kudhamini shughuli za michezo nchini.

4.17 Wizara inayosimamia Viwanda

- a. Kwa kushirikiana na Wizara inayosimamia michezo kuwashajihisha wawekezaji wa ndani, nje na wajasiriamali kuanzisha viwanda vya kutengeneza vifaa vya michezo nchini kulingana na viwango vya Taasisi ya Viwango Zanzibar.

4.18 Wizara inayosimamia Fedha

- a. Kufanya jitihada za kuongeza fedha za michezo katika bajeti ya Serikali ya kila mwaka kwa ajili ya kusaidia na kugharamia shughuli za michezo; na
- b. Kufanya maendeleo ya michezo kuwa eneo la uwekezaji katika sera ya uwekezaji binafsi wa rasilimali.

4.19 Wizara inayosimamia Ardhi

- a. Kuhakikisha kuwa inatenga maeneo ya wazi ya michezo kwa kila Shehia na Wilaya ili kwenda sambamba na sera ya mipango miji na vijiji;
- b. Kupima na kutoa hati ya matumizi ya ardhi kwa wenye viwanja na maeneo ya michezo mbali mbali ili kudhibiti yasitumiwe kwa shughuli zisizohusika na michezo; na
- c. Kuhakikisha inalinda umiliki wa viwanja na maeneo ya michezo iliyoidhinishwa kwa mujibu wa Sheria.

4.19.1 Mamlaka ya Maji Zanzibar (ZAWA)

- a. Kuhakikisha huduma ya maji inapatikana katika maeneo ya michezo; na
- b. Kwa kushirikiana na Taasisi zinazoshughulikia michezo kutoa mafunzo ya kulinda miundombinu ya maji katika maeneo ya michezo.

4.19.2 Shirika la Umeme Zanzibar (ZECO)

- a. Kuhakikisha huduma ya umeme inapatikana katika maeneo ya michezo; na

- b. Kuhakikisha miundombinu katika maeneo ya michezo ni salama kwa wanamichezo na watazamaji.

4.20 Wizara inayosimamia Miundombinu

- a. Kuhakikisha inaandaa miundombinu iliyo bora ambayo itawawezesha wanamichezo kutumia barabara kwa michezo bila kuathirika kwa shughuli hiyo;
- b. Kutumia nafasi na uwezo iliyonao Kitaifa na Kimataifa kwa kushirikiana na wafadhili pamoja na wahisani kusaidia ukarabati, ujenzi wa viwanja na maeneo ya michezo kwa kutumia nyenzo zake; na
- c. Kwa kushirikiana na Taasisi zinazoshughulikia michezo kutoa mafunzo ya kulinda miundombinu ya umeme katika maeneo ya michezo.

4.21 Idara na Mashirika ya Serikali

- a. Kuwapa fursa na kuwasaidia wafanyakazi walio katika mamlaka yao ili waweze kushiriki katika michezo;
- b. Kuchukua juhudi za kuwaendeleza wataalamu wanaofundisha michezo katika sehemu zao za kazi;
- c. Kubuni mipango kamili ya kuendesha michezo katika mamlaka yao ikiwemo mashindano na mabonanza ya michezo kila mwaka;
- d. Kuwa mstari wa mbele katika kutoa michango kwa ajili ya kuendeleza michezo nchini; na
- e. Kwa kushirikiana na Wizara inayosimamia michezo kuunda chombo cha pamoja cha michezo kitakachojumuisha taasisi zao kimashindano.

4.22 Taasisi za Dini

- a. Kuwashauri waumini wa dini juu ya umuhimu wa kushiriki katika michezo ili kujenga afya zao;
- b. Kuendesha mashindano ya michezo baina ya taasisi zao kwa michezo inayokubalika na mienendo ya imani ya dini zao;
- c. Kushiriki kikamilifu katika shughuli za michezo na kupiga vita viashiria vya kuongeza hamasa ya matumizi ya dawa za kulevya na kuongeza nguvu mwilini; na
- d. Kutumia michezo kama chombo cha kujenga urafiki, upendo, amani, uzalendo na kustahamiliana kwa wanajamii wa dini zote.

4.23 Sekta Binafsi

- a. Kusaidia kudhamini na kufadhili michezo ya aina mbali mbali katika ngazi zote;
- b. Kuwashajiisha na kuwawezesha wafanyakazi wao kushiriki kikamilifu katika michezo;
- c. Kushirikiana na Serikali katika uchangiaji na uimarishaji wa shughuli za michezo na maendeleo yake;
- d. Kuanzishwa kwa miradi ya michezo kati ya sekta za umma na sekta binafsi;
- e. Kuanzisha mashindano kati ya sekta binafsi; na
- f. Kushajiisha uwekezaji katika sekta za michezo.

4.24 Asasi zisizo za Kiserikali

- a. Kuunga mkono jitihada za Serikali juu ya kuendeleza michezo nchini;
- b. Kuibua, kukuza na kuendeleza michezo;
- c. Kuandaa matamasha ya michezo kwa kila mwaka;

- d. Kusaidia, kukuza na kuendeleza michezo ya watu wenye ulemavu na wenye mahitaji maalumu; na
- e. Kushajiisha ushiriki wa wanawake, watoto na makundi yasiyopata fursa ya kushiriki michezo.

4.25 Wabunge, Wawakilishi, Madiwani/ Viongozi wa Vyama vya Siasa

- a. Kusaidia wanamichezo katika majimbo yao;
- b. Kushajiisha vijana kushiriki katika michezo;
- c. Kuwaelimisha wananchi juu ya kupinga matumizi ya madawa na kuwataka vijana kushiriki katika michezo;
- d. Kuanzisha mashindamo ya michezo mbali mbali katika maeneo yao kwa mujibu wa Sheria ya Baraza la Taifa la Michezo na kanuni za michezo;
- e. Kusaidiana na Serikali katika kulinda na kuhifadhi miundombinu ya michezo katika maeneo yao; na
- f. Kushajiisha wadau mbali mbali kufadhili, kuchangia fedha na udhamini wa michezo.

SEHEMU YA TANO

5.0 MFUMO WA UFUATILIAJI NA TATHMINI WA SERA YA MICHEZO

Wizara yenye dhamana ya michezo itakua na wajibu wa kuandaa Mpango wa Utekelezaji wa Sera, Mpango wa Ufuatiliaji na Tathmini, kwa mujibu wa mpango wa ufuatiliaji na tathmini wa kitaifa ulioandaliwa na Tume ya Mipango Zanzibar na kufanya mapitio ya Sera ili kuhakikisha kuwa Sera ya michezo inatekelezwa kwa wakati na ufanisi wa hali ya juu.

5.1 Utekelezaji wa Sera

Wizara yenye dhamana ya michezo kwa kushirikiana na taasisi za michezo itandaa mpango wa utekelezaji kwa kipindi cha muda mfupi, muda wa kati na muda mrefu ambao utasaidia utekelezaji wa malengo na mikakati ya sera ya michezo 2018. Mpango huo utatekelezwa kwa kuwashirikisha wahusika wa michezo waliotajwa katika sera kwa lengo la kuleta ufanisi wa utekelezaji wa sera na kufikia Dira, Dhamira na Malengo yaliyokusudiwa.

5.2 Ufuatiliaji na Tathmini

Mfumo wa ufuatiliaji na tathmini ya sera ya michezo utatekelezwa kwa kufuata mfumo uliotayarishwa na Tume ya Mipango Zanzibar ili kufanikisha utekelezaji wa Sera hii, kila taasisi ambayo inahusika na michezo itawajibika kuandaa mfumo wa ufuatiliaji na tathmini katika taasisi zao ili kusimamia na kuhakikisha kuwa mikakati iliyopangwa katika Sera hii inatekelezwa kwa usahihi na uwazi. Ili Sera ya michezo iwe na ufanisi na inayoendana na wakati utekelezaji wake utapaswa kufuatiliwa na kufanyiwa tathmini na wahusika wote kwa lengo la kuendeleza michezo nchini.

Wizara inayohusika na michezo itaratibu shughuli za ufuatiliaji na tahmini kwa taasisi za michezo kwa lengo la kupata taarifa za michezo nchini kwa kila mwaka na kuwajuilisha wahusika wa michezo juu ya maendeleo ya utekelezaji

wa Sera ya michezo pamoja na kuingizwa matokeo ya ufuatiliaji na tathmini katika ripoti ya kila mwaka ya utekelezaji wa kazi za Wizara.

5.3 Taratibu za kufanya Mapitio ya Sera.

Sera ya michezo itadumu kwa miaka mitano (5) na kufanyiwa mapitio baada ya miaka mitatu au kila inapoonekana kuna haja ya kufanyiwa mapitio kutokana na mabadiliko ya sera ya nchi, maendeleo ya michezo duniani na kupitishwa kwa maazimio mapya ya michezo.